

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Bakalářská práce

Vývoj a současné postavení britské libry šterlinků

Beránek Jan

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra ekonomických teorií

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jan Beránek

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Vývoj a současné postavení britské libry šterlinků

Název anglicky

Development and Current Status of British Pound Sterling

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je zhodnotit vývoj, využití a současné postavení britské měny, tedy libry šterlinků. V práci bude rozebrána historie této měny a její význam ve světové ekonomice. Budou identifikovány podstatné události, které ovlivnily kurz této měny vůči vybraným světovým měnám.

Metodika

Pro zpracování literární rešerše bude využita metoda studia odborné literatury. Vzhledem k zaměření práce budou informace získávány nejen z českých materiálů, ale podstatné budou i zahraniční. Aktuální informace budou čerpány z odborných časopisů a internetových zdrojů. Významným zdrojem dat jsou databáze Bank of England a České národní banky. Využita bude metoda deskripce, komparace, analýzy a syntézy.

Doporučený rozsah práce

40-55 stran

Klíčová slova

Bank of England, centrální banka, libra šterlinků, měnový kurz, měnový trh, oslabení a posílení měny

Doporučené zdroje informací

- DICKSON, Peter, Georg, Muir. The Financial Revolution in England: A Study of the Development of Public Credit 1688-1756. Aldershot: Gregg Revivals, 1993. 580 s. ISBN 978-07-512-0010-2
- HOLLIS, Christopher. The Two Nations: A Financial Study of English History. dotisk 1. vyd. Londýn: Routledge, 2006. 272 s. ISBN 978-04-153-8267-0
- MAYHEW, Nicholas J. Sterling: The Rise and Fall of a Currency. 1. vyd. Oxford: Allen Lane, 1999. 305 s. ISBN 978-07-139-9258-8
- MOKYR, Joel. The Enlightened Economy: An Economic History of Britain, 1700 – 1850. Yale: Yale University Press, 2009. 564 s. ISBN 978-03-001-2455-2
- WASSON, Ellis. Dějiny Moderní Británie: od roku 1714 po dnešek. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. 429 s. ISBN 978-80-247-3267-1

Předběžný termín obhajoby

2015/06 (červen)

Vedoucí práce

Ing. Dana Stará, Ph.D.

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2014

Ing. Martin Pellkán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vývoj a současné postavení britské libry šterlinků" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16.3.2015

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Daně Staré, Ph.D., za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce a jejímu zdárnému dokončení.

Vývoj a současné postavení britské libry šterlinků

Development and current status of British Pound Sterling

Souhrn

Bakalářská práce pojednává o vývoji a současném postavení britské libry šterlinků. Zabývá se významnými historickými mezníky, které měly dopad na vývoj britské měny od počátku libry až do dnešní doby. Informace z posledních let budou využity jako základ pro praktickou část vývoje kurzu britské libry ve vztahu k americkému dolaru a euru. Cílem je zjistit kdy byla libra vůči těmto měnám nejsilnější potažmo nejslabší a zachytit důvod daného posílení respektive oslabení a zda byl kurz libry měněn zásahy Bank of England.

Summary

The bachelor thesis deals about development and current status of british pound sterling. It deals with important historical milestones, which have repercussion on development british currency from the beginning of pound to nowadays. The informations from last few years will used as a basis for practical part of development exchange rate british pound in relation to american dollar and euro. Objective is to determine when was the pound against these currencies the strongest or the weakest and transcribe a reason of this strengthening or weakening and whether the course of pound was altered by interventions from Bank of England.

Klíčová slova: Bank of England, centrální banka, libra šterlinků, měnový kurz, měnový trh, oslabení a posílení měny

Keywords: Bank of England, Central Bank, Pound of Sterling, exchange rate, exchange market, strengthening and weakening currency

Obsah:

1. Úvod.....	4
2. Cíle a metodika	5
3. Literární rešerše	6
3.1 Počátky britské libry šterlinků	6
3.2 První operace s hodnotou britské libry a cenovou hladinou.....	7
3.2.1 Dopad preventivních opatření krále Edwarda III.	7
3.2.2 Vliv války růží na cenovou stabilitu a britskou libru.....	7
3.2.3 Ochuzování pencí za vlády krále Henryho VIII. Tudora.....	8
3.2.4 Vliv královny Elizabeth na navrácení stability britské libry	9
3.2.5 Příliv bohatství z Ameriky, příčiny inflace v 16. století a využití Východoindické společnosti	10
3.2.6 Nový způsob placení za vlády Charlese II.....	11
3.3.1 Doba po založení Bank of England a její vliv na monetární politiku.....	12
3.3.2 Vliv akcí Jihomořské společnosti na společnost a dopady Jihomořské bubliny ...	14
3.3.3 Vliv systému dvojích peněz a problémy s ním spjaté.....	17
3.4. Revoluční rok 1848.....	19
3.4.1 Důvody rozvoje bohatství a osamostatnění Velké Británie na čele světových velmocí.....	20
3.4.2 Británie jako evropská banka.....	21
3.5 Vliv Napoleonských válek a špatné situace v Irsku na britskou ekonomiku.....	22
3.6 Ekonomické následky první světové války a její vliv na hodnotu britské libry	23
3.6.1 Krize, znovupřijetí zlatého standardu v mezidobí světových válek	24
3.7 Vliv druhé světové války na zadluženost Velké Británie	26
3.7.1 Vliv devalvace v poválečném období a schválení alternativního zlatého standardu	27
3.7.2 Druhá polovina 20. století ve znaku ustupování Británie z popředí světových trhů	29
3.7.3 Zněmy hodnoty libry po vstupu dolaru na volný plovoucí trh kurzů	30
3.7.4 Vliv Margaret Thatcherové a Tonyho Blaira na vyvedení Velké Británie z ekonomické recese	31
3.7.5 Změny cenové hladiny počas britské libry šterlinků	33
4. Praktická část	35
4.1 Kurz dolaru k libře po skončení první světové války	35
4.2 Propad v období krize v roce 1931 a před rokem 1940	36
4.3 Vliv novodobého zlatého standardu a následná devalvace libry	37
4.4 Vliv vstupu libry a dolaru na měnový trh plovoucích kurzů	38
4.5 Změny hodnoty libry v letech 1990-1991.....	39
4.5.1 Vliv vystoupení Velké Británie z evropského mechanismu směnných kurzů.....	39
4.5.2 Vliv dopadu událostí Černé středy na hodnotu kurzu libry k dolaru.....	40
4.5.3 Vliv zlepšené ekonomické situace v letech 1996-97	41
4.5.4 Dopad vyšší produkce v letech 1998-1999	41
4.5.5 Opětovná recese a její vliv na přelomu tisíciletí.....	42
4.5.6 Vliv akciové recese v U.S.A. na kurz libry vůči dolaru	43
4.5.7 Dopad posílení dolaru po překonání recese	43

4.5.8	Vliv finanční krize ve Spojených státech na kurz libry k dolaru.....	44
4.5.9	Dopad příchodu krize do Velké Británie	45
4.5.10	Krize v Řecku a její dopady na kurz libry k dolaru	46
4.5.11	Vliv snahy Skotska na oddělení od Spojeného království.....	46
4.5.12	Kurz libry k dolaru od roku 2014 po současnost	47
4.6	Vstup eura na devizový trh v roce 1999	48
4.6.1	Vliv ekonomické recese na kurz libry vůči euro v roce 2001	48
4.6.2	Dopad stále rostoucího vlivu eura na hodnotu britské libry	49
4.6.3	Stagnace měnového kurzu v letech 2005 a 2006.....	50
4.6.4	Vliv posilujícího eura na měnový kurz libry	50
4.6.5	Rok 2009 a 2010 ve znamení opětovné stagnace libry vůči euru.....	51
4.6.6	Vztah eura k libře od roku 2010 po dnešek	52
5.	Zhodnocení výsledků a diskuze	53
6.	Závěr	56
7.	Bibliografie	57
8.	Přílohy.....	59

1. Úvod

Již přes 1200 let lze brát britskou libru šterlinků jako hlavní měnu, dříve Anglo-Saského království, dnes Velké Británie. První stříbrné pence se datují kolem roku 775 našeho letopočtu, přičemž pokud jste těchto mincí měli 240, tak vážily přesně jednu libru. Od tohoto systému se upustilo až v roce 1971, kdy se zavedla desítková soustava. Původně byly tyto pence používány pro uplácení dánských Vikingů, aby nechali na pokoji Anglo-Saská panství či na placení ochrany právě proti těmto nájezdníkům.

V 8. a 9. století první král Anglie Athelstan nechal založit řadu mincoven a podle ujednání z Greatley v roce 928 našeho letopočtu byla libra ustanovena jakožto oficiální národní měna. Název šterlink či sterling v originále se po prvé zmiňuje až s příchodem Viléma Dobyvatele roku 1078, kdy se objevuje název "sterilensis", ale až od 13. století se tento název stal samozřejmostí.

Anglickým panovníkům záleželo na síle libry, a pokud libra ztratila na své síle, tak se snažili, aby důvěra v libru byla znovu obnovena. V roce 1124 Jindřich I. nechal vykastrovat 94 pracovníků mincoven, protože tvořili nekvalitní mince. Toto byl pouze jeden z mnoha pokusů o obnovení síly libry.

Stříbrné pence byly jediné mince až do 13. století a zachovaly se jako standardní měna až do 18. století. V průběhu 19. století se Velká Británie stala první světovou velmocí a libra byla oficiální měnou poloviny světa, přičemž počet obyvatel pod správou Velké Británie se v té době odhadoval na půl miliardy.

Ve 20. století se Británie i libra začaly, vlivem špatného hospodaření a světových válek, vytrácet z popředí světového trhu, a tato situace zůstala až do dnešní doby.

2. Cíle a metodika

V literární rešerši je zachycen pohled do středověké historie britské libry šterlinků, avšak převážná část rešerše bude věnována období po založení Bank of England. Jsou představeny zásahy a reformy národní banky do kurzu a síly britské libry a to jak během válek, které Anglie, respektive Velká Británie vedla, tak i v klidných dobách meziválečného období až po současnost. Jsou představeny také politické změny a okolnosti, které měly velký dopad na hospodářské změny a tudíž na celou ekonomiku. Práce je zaměřena na důležité zásahy do jak válečné, tak i poválečné ekonomiky, které měly značný dopad na kurz a vývoj měny. Bude zachycen vývoj cenové hladiny, který bude prostupovat celou historií a porovnávat tyto změny se současnou situací. Práce se také zaměří na přínos kolonií pro Velkou Británii, a také na první akciový trh.

Teoretické pojednání je zpracováno na základě studia odborné literatury, která bude uvedena v seznamu použité literatury. Zhodnocení vývoje kurzu britské libry je srovnáváno s dalšími světovými měnami a to konkrétně s dolarem a eurem a je sestaveno z aktuálních informací, které jsou čerpány z internetových zdrojů, převážně z databáze anglické národní banky neboli Bank of England. Využita je metoda deskripce, komparace a analýzy devizových kurzů, které jsou zpracovány do okomentovaných grafů.

3. Literární rešerše

3.1 Počátky britské libry šterlinků

Historie anglické libry začíná a je provázána s historií anglické pence. Na počátku 8. století se měna stávala z malých stříbrných mincí různého vzhledu, který závisel na oblasti původu mince. Pokud jste těchto mincí měli dohromady 240, tak vážily přesně jednu libru a právě odtud pochází její pojmenování. (Stenton, 1971)

Na počet pencí v jedné Libře byl v průběhu let mnohokrát vyvíjen nátlak na změnu tohoto počtu, avšak normandští a angličtí králové o tom nechtěli ani slyšet a vždy zachovávali tento starý standart, který je znám jako starověké právo standartu Anglie. Tento počet byl zredukován až v roce 1971 na 100 pencí, neboť byla zavedena desítková soustava. (Feavearyear, 1963)

Původ názvu sterling se odhaduje na začátek 12. století, kdy si stříbrné pence získaly právě toto přízvisko. Původ tohoto slova není zcela znám. Na jednu stranu zle toto slovo přeložit jako nejistý či pochybný, ale na druhou stranu, z německého slova "ster", lze získat překlad čistý, spolehlivý a stabilní. Každopádně velmi brzy získaly anglické stříbrné mince širokou a dobrou pověst pro jejich vzhled a kvalitu a staly se uznávaným platidlem ve velké části světa. Z tohoto důvodu se předpokládá spíše druhý zmíněný původ slova sterling. (Lawson, 1852)

3.2 První operace s hodnotou britské libry a cenovou hladinou

3.2.1 Dopad preventivních opatření krále Edwarda III.

Britská libra vždy byla jednou z nejsilnějších a nejstabilnějších měn na světě. Sílu jí zajišťovalo kvalitní britské stříbro a stabilitu panovníci a vláda, ale ne vždy byla rozhodnutí, jenž panovníci či vláda udělali pro dobro libry. První zmínka o umělém pohybu síly britské libry a cenové hladiny byla za vlády krále Edwarda III. Anglie měla téměř dvě století naprosto stabilní cenovou hladinu až do vypuknutí černého moru v druhé polovině 14. století. Poté když černý mor vypukl, nastal náhlý pokles produktivity a ceny vyskočili vzhůru přibližně o 20%. Král Edward III. byl ale té moudrosti a přijal novou cenovou hladinu ještě před dopadem moru, tudíž netlačil na cenovou hladinu dolů až po omezení produkce. Na této úrovni zůstala Británie do konce tohoto století. (Hollis, 2006)

Král Edward III. díky své prozíravosti velmi pomohl nejen svým poddaným, ale i zachování stabilní libry, protože černý mor vážně poničil ekonomiku mnoha států. Cenová hladina se v Anglii snížila plným propuknutím moru a už se nesnižovala znovu po snížení produkce, které bylo s přibývajícím nemocnými nevyhnutelné, a tak se oproti ostatním zemím v tehdejší Evropě cenová hladina rychle stabilizovala. (Feavearyear, 1963)

3.2.2 Vliv války růží na cenovou stabilitu a britskou libru

V roce 1399 vypukla revoluce proti Richardovi II. a zasela tak dlouholetý spor mezi Lancastery a Yorky. Lancasteři svrhli krále Richarda II. a na trůn dosadili svého krále Jindřicha IV., který ovšem nevládl dlouho a po jeho smrti usedl na trůn jeho syn Jindřich V., kterého ovšem potkal podobný osud jako jeho otce a tudíž také nevládl dlouhou dobu. Po smrti Jindřicha V. na trůn nemohl usednout jeho syn Jindřich VI., protože byl ještě velmi mladý, a tak se o zemi starala regentská rada. Regenti ovšem rozkrádali státní pokladnu a to se přestalo líbit Yorkům. Spor, jenž nastal, dále vyústil v konflikt známý jako válka růží, která začala v roce 1455. Během dlouholetých sporů byla moc nad librou a cenovou hladinou rozdělena do těchto dvou rodin a jako výsledek jejich neshod byla

divoká fluktuace cen. Kdyby byla v roce 1400 cenová hladina na úrovni 100 jednotek, tak v roce 1402 by to již bylo 115,3 jednotek, ale v roce 1446 byla cenová hladina téměř stejná jako před vypuknutím moru, tudíž stejná jako před sto lety tedy 80,4. (Feavearyear, 1963)

Pro celou zemi bylo toto období velmi divoké, panovníci i vládnoucí rodiny se střídali velice rychle a pohled na změny cenové hladiny je tomu jen důkazem. I v dnešní době by byl nárůst cen o 15% během dvou let značný natož pak v 15. století, nebo že by dnešní ceny byly o jednu třetinu menší než ceny před 40ti lety.

3.2.3 Ochuzování penčí za vlády krále Henryho VIII. Tudora

Vláda krále Henryho VIII. byla velmi pevná a dlouhá, odtrhl se od Římskokatolické církve, jen aby se mohl rozvést a založil tak církev Anglikánskou. Sám sebe vyhlásil jako hlavu této církve. Henry VIII. měl šest manželek, protože žádná z předešlých mu neporodila syna. Své ex-manželky nechával popravovat. Král Henry VIII. byl vskutku jeden z nejslavnějších anglických králů a vykonal toho opravdu mnohé, ale jeho práce s hodnotou britské libry dobrá nebyla. (Erickson, 1999)

Henry VIII. v roce 1542 nařídil mincovníkům, aby začali s ochuzováním stříbrných mincí, kdy ze stejného objemu stříbra měli potajmu vyrazit větší množství mincí. Tímto způsobem chtěl více méně zadarmo splatit staré dluhy, které si Anglie nadělala během dlouhých a nákladných válek Lancasterů a Yorků. Z každých 100 liber, které vybral na daních a poplatcích, dokázal zaplatit 125 liber na dluzích. Nebyl to tak úplně špatný plán, protože většina obchodů se provozovala výměnou zboží za zboží, ale i tak se na tento podvod brzy přišlo a následné znehodnocení měny a nárůst cen ukončily přes 200 let trvající tradici stabilní měny, a co hůř, král Henry VIII. a libra, ztratili zahraniční důvěryhodnost a prestiž. (Hollis, 2006)

Příkladná cenová stabilita byla v Anglii, a to od vlády Edwarda III., až po vládu královny Elizabeth, tedy dobu přesahující 200 let, během kterých se např. nezměnila průměrná cena pšenice ze 6 šilinků a 8 pencí. Tato cena se jevila jakožto rozumná a přibližně taková zůstala po celou tuto dobu a to i během války růží až do doby kdy vládnul Henry VIII., který znehodnocoval stříbrné mince na splacení dluhů, které měl.
(Smith, 1958)

Podle kalkulací mezi roky 1542 a 1547 dokázal král Henry VIII. dostat ze 400 000 liber stříbra 526 000 liber ve znehodnocených mincích. Inflace, která nastala, byla avšak triviální v porovnání s inflací, která proběhla během první světové války. Kdyby v roce 1542 byla cenová hladina na úrovni 100 jednotek, tak v roce 1545, by měla hodnotu 124,6 jednotek a po Henryho smrti v roce 1547 klesla na hodnotu 116,4 jednotek. Z těchto čísel je patrné, že i když stoupla inflace a cenová hladina vzrostla téměř o 25% za pouhé tři roky, tak král Henry VIII. dokázal z této machinace vytěžit více, než o kolik stouply ceny a tudíž se mu podařilo splatit větší množství dluhů, než jaké tímto zásahem způsobil, ovšem k navrácení situace a dobrého jména libry došlo až za vlády královny Elizabeth.
(Feavearyear, 1963)

3.2.4 Vliv královny Elizabeth na navrácení stability britské libry

Ke zlepšení došlo až o 14 let po smrti Henryho VIII. a to za vlády královny Elizabethy. V této době kolovalo v anglických zemích okolo 900 000 liber ve znehodnocených stříbrných mincích, avšak aby královna Elizabeth navrátila důvěryhodnost a hodnotu britské libry, tak si půjčila z Antwerp 200 000 korun čistého stříbra a dne 27. září 1560 vyhlásila obměnu každé znehodnocené staré mince za nové mince s novými hodnotami z čistého stříbra. Dokonce vyhlásila datum 9. Dubna 1561 za poslední den platnosti znehodnocených mincí. Toto všechno mělo za následek obnovení důvěry v britskou libru, k mírnému poklesu cenové hladiny a hlavně k deflaci. Nic z toho ale nevydrželo dlouho, protože se začalo ve velkém množství dovážet zlato a stříbro z Ameriky a deflace se opět proměnila v inflaci přibližně na konci vlády královny Elizabeth a to v roce 1601. (Hollis, 2006)

3.2.5 Příliv bohatství z Ameriky, příčiny inflace v 16. století a využití Východoindické společnosti

Deset let po smrti královny Elizabeth byla inflace ještě vyšší. V důsledku obrovského množství drahých kovů velmi rychle rostlo množství peněz v oběhu a ve srovnání s rokem 1542 byly ceny v roce 1611 4x až 5x vyšší. Po nástupu krále Charlese I. na trůn měla Anglie problémy s množstvím drahých kovů v zemi. Zlata a stříbra bylo v zemi tolik, že způsobovalo obrovskou inflaci. Tyto drahé kovy se nejen dováželi z Ameriky, ale také se do země dostali obchodem s dalšími velmi bohatými státy, které se tímto způsobem zbavovaly přebytečného množství zlata a stříbra výměnou na Anglické zboží. Král tedy začal hromadit obrovské množství těchto drahých kovů a hledal východisko kam toto bohatství přesunout a za co jej vyměnit. (Cust, 2014)

Od nástupu Henryho VIII. se ceny základních potravin zvětšili až o 488%. Výdaje na válku a znehodnocování měny nepřispěly této situaci a inflace i nezaměstnanost nezadržitelně rostly. (Tampierová, 2002)

Po morové epidemii, která zemi sužovala ve 14. století, se v Anglii v 16. století masivně zvedla populace. S touto náhlou změnou populace drasticky rostla i poptávka po jídle, ošacení a práci. Tato populační exploze byla jedním z důvodů rapidně se zvyšující inflace. Zároveň došlo i na komercializaci zemědělství. Pole byla nahrazena pastvinami pro ovce, které nevyžadovaly vysoké množství zaměstnaných, a tak se s rostoucí populací snižovala i pracovní nabídka. S nízkou zaměstnaností obyvatelstvo bralo jakoukoliv práci, i za velmi nízkou mzdu a v souladu s tím klesala i životní úroveň. Kvůli značnému převisu poptávky nad nabídkou si prodejci účtoval částky, jaké chtěli. (Morgan, 1999)

Král Charles I. začal přebytečné drahé kovy posílat do Východoindické společnosti, tedy do společnosti, která zprostředkovávala přísun vzácného a drahého zboží z Indie. Pro Anglii byl tento obchod velmi výhodný, protože se zbavila zlata a získala za něj luxusní statky z Indie, které poukazovali na bohatství, a dodávaly vlastníkovy prestiž. Jednalo se převážně o koření a koberce. (Hollis, 2006)

3.2.6 Nový způsob placení za vlády Charlese II.

Charles II. byl za své vlády ostatně jako většina jeho předchůdců ve velkých dlužích zapříčiněných válkami, ale také chováním parlamentu, který mnohdy preferoval zájmy svých jednotlivých členů, před zájmy společnosti. Charles II. jako jeden z mála panovníků viděl cestu, jak snížit státní dluh bez toho aby se zvedla cenová hladina, nebo bez toho aby libra ztratila na hodnotě. Charles II. si totiž všiml a chtěl využít nového způsobu obchodování mezi lidmi, který se v té době rozšířil. Lidé si za zboží začali vyměňovat směnky, protože u sebe neměli dostatečné množství zlata či stříbra a tudíž si prodávající přišel pro peníze ke kupujícímu jindy, nebo tuto směnku opět vyměnil dále. Tyto směnky měli tedy funkci dnešních papírových peněz. Charles II. využil této situace, aby tímto způsobem snížil svůj dluh. Začal vydávat královské směnky, a jelikož to už byl mezi obchodníky zaběhlý systém, byly tyto směnky přijaty i v obchodech jakožto legální platidlo. Osoba vlastnící královské směnky mohla přijít do královské pokladnice a vyměnit je za zlato či stříbro v závislosti na druhu směnky. Lidé si na tento způsob placení mezi sebou brzy zvykli, protože je jednodušší a pohodlnější u sebe mít papírové směnky, než s sebou nosit větší množství těžkých mincí. Tyto poukázky byly propláceny nejpozději 1. ledna následujícího roku, ale Charles II. téhož dne nechal vydat nové poukázky, které opět běžely jeden rok. Prodlužováním a zkracováním této doby v závislosti na cenové výši mohl velice dobře kontrolovat množství peněz v oběhu a tak regulovat svůj nevyrovnaný účet. (Hollis, 2006)

Parlament odmítl dát králi dostatečné množství z daní, protože někteří členové byli unaveni Charlesovou extravagancí a čtením stížností od zemanů, kvůli vysokému zdanění. Další členové parlamentu nebyli schopni pochopit problém nevyváženého rozpočtu, nebo mu rozuměli velmi dobře a chtěli z této situace pro sebe získat výhodu. Výsledek byl každopádně ten, že parlament odmítl dát Charlesovi dostatečné množství peněz, protože se obávali neúspěchu experimentu s bankovkami, protože jej považovali za jakýsi trik, který přesune kontrolu a moc nad penězi z rukou parlamentu či krále do rukou vlastníků bankovek, tedy obyčejných občanů. (Bryant, 1931)

Proč tento experiment Charlese II. selhal? Charles II. v roce 1660 začal prosazovat teorii o obnově státu. K obnově státu měla přispět reforma daňového systému, kde by král, po schválení parlamentu, získal prostředky z daní na emitování většího počtu bankovek, které by přispěly k obnově státu. Taková byla teorie, avšak praxe byla jiná. První rok této obnovy si od parlamentu vyžádal na základě výnosu z daní 1,2 mil liber, avšak parlament neustále odmítal dát králi tuto sumu a Charles II. nikdy neobdržel od parlamentu více než 800 000 liber. Podle doktora Shawa jednoho z největších autorit britské monetární historie, mohl tento experiment mít v historii mnohem větší roli než se pouze dočasně zbavit finančních rozpaků. Mohl znamenat mnohem větší produktivitu na minimálně další dvě století, kdyby se mnohem více zvedla peněžní zásoba do tohoto projektu vložená. Tím že parlament do tohoto projektu vložil méně peněz, než bylo králem požadováno, tento projekt zabrzdil, protože peněžní základna pro směnky byla příliš malá, aby je bylo možné emitovat v takové míře, že by jej lid přijal bez toho, aby neměl spekulace, zda jim královská pokladna vrátí jejich jmění. (Hollis, 2006)

3.3.1 Doba po založení Bank of England a její vliv na monetární politiku

Když se ze synovce Charlese II. stal král William III., měl také velké plány, avšak parlament se k němu zachoval stejně jako k jeho předchůdci. Král William III. byl již od svého nástupu ve válce s Francií, konkrétně s Ludvíkem XIV. William i přes nesouhlas parlamentu potřeboval získat peníze pro tuto válku, aby mohl vyhnat Francii ze své vlastní země tedy z Holandska. V té době velikou část hotovosti drželi ve svých rukou londýnští zlatníci a král by byl nucen si od nich potřebné peníze půjčit, avšak toho roku byla založena Bank of England, tehdy ještě jako soukromá společnost, která nebyla centrální národní bankou a pod kontrolou státu jako je tomu dnes. Král William od této banky dostal velmi dobrou nabídku a po zdlouhavém jednání v parlamentu dostal svolení k půjčení si od této banky 1,2 mil. liber a to konkrétně 720 000 liber v hotovosti a 480 000 liber ve směnkách. (Troost, 2005)

Vláda byla nucena přijmout tyto směnky a zaplatit jimi své dluhy, což dalo Bank of England velkou prestiž a navíc se stala držitelem 720 000 liber ve vládních směnkách a 480 000 liber hotovosti. Tato skutečnost zapříčinila, že Bank of England dosáhla velkého vlivu v parlamentu a dokázala ovlivnit hlasování, které by bylo v rozporu s jejím zájmem. Výsledkem bylo, že monarcha, který houževnatě usiloval o navýšení rozpočtu, a nakonec se mu ho tímto způsobem podařilo zvýšit, byl uvězněn v pasti mezi bankou a parlamentem a z této situace se už nikdy nedostal ani on ani nikdo z jeho nástupců. (Godfrey, 1999)

Cenová hladina se za vlády Williama III. zvýšila oproti vládě Charlese II.. Charles II. ji po celou dobu své vlády udržoval relativně stabilní, a jelikož si peníze půjčoval od Londýnských zlatníků, se kterými měl sice odlišné politické zájmy, ale jednotné zájmy v otázce papírových peněz. Ty byly pro ně velmi důležité, protože tímto způsobem mohli získat nejenom více peněz, ale také by tyto peníze měli stále ve svém držení a mohli by tak více investovat a proto nechtěli, aby byl tento experiment zdiskreditován a zničen růstem cenové hladiny. Bank of England měla ovšem zcela jiný přístup, protože začala emitovat své vlastní vysoce ceněné směnky, ale hlavně získala něco cennějšího, než měli všichni Londýnští zlatníci dohromady a to silný politický vliv, schopný ovlivnit cokoli by mělo být v její neprospěch. Král tím že s ní uzavřel dohodu tak na ně nemohl, ba naopak král byl obviňován veřejností za zvýšení cenové hladiny, i když za něj nemohl. Bank of England jej svým vlivem dokázala zdiskreditovat a výsledkem této situace bylo masivní zvýšení cenové hladiny. V červnu 1694, kdyby byla cenová hladina na úrovni 100 jednotek, tak v srpnu následujícího roku to bylo 137, což je nárůst cen o více jak jednu třetinu. (Clark, 1972)

Tím že král dal této bance takovou volnost, předal tak část moci z rukou parlamentu do rukou právě této banky. Bank of England byla schopna ovlivnit jakékoliv parlamentní jednání a stala se tak politicky velmi mocnou. V této době Anglie začala s volným obchodem, na kterém si velmi zakládala a od roku 1700 do roku 1848, držel Anglii v popředí jakožto světovou velmoc. Od roku 1848 se propast mezi Velkou Británií a ostatním světem díky průmyslové revoluci ještě zvětšila, ale právě rok 1700 tomuto náskoku postavil základy. Velká Británie začala s volným obchodem, kdežto ostatní národy prosazovaly protekcionistickou politiku. Britský obchod byl velmi dobře

vymyšlený, byl regulovaný, kontrolovaný a zdaněný. Růst importu byl velmi značný a poskytl tak obyvatelům širokou plejádu nových možností ke koupi, ale také jim otevřel nové možnosti pro budoucí obchod. Británie začala dovážené zboží vyrábět také, protože měla tu možnost a začala distribuovat své vlastní levnější produkty. Zároveň na silnou konkurenci uvalila větší spotřební daň, aby obyvatelé preferovali domácí značky, jako tomu bylo např. u francouzského vína, které bylo značnou konkurencí pro britské sládky. (Mokyr, 2009)

3.3.2 Vliv akcí Jihomořské společnosti na společnost a dopady Jihomořské bubliny

V roce 1697 byla založena první burza k obchodování s akciemi a o sedmnáct let později v roce 1714 byly stanoveny první burzovní kurzy. Počet společností na trhu s akciemi se velmi rychle rozrůstal. Na začátku to byly pouze tři společnosti, avšak o 6 let později jich už bylo 53 a v době krize, která nastala v roce 1720, přesáhl výčet společností obchodujících na burze hranici dvou set. Mezi těmito společnostmi byla i výše zmíněná Jihomořská společnost. V roce 1711 vlivem války s Francií se přehoupl státní dluh přes hranici 10ti milionů liber. Za podpory vlády byla založena Jihomořská společnost, která převzala 9 milionů státního dluhu s garancí od britské vlády na 6ti procentní úrok z dluhu, což byl roční výnos 540 000 liber. Dále tato společnost získala monopol na obchod s britskými koloniemi, a také právo na nově objevené ostrovy v oblasti jižních moří a hospodářsky je využívat. Z prvu akcie této společnosti nedosahovali značného nárůstu a když se po ustanovení Utrechtského míru mezi Francií a Anglií neotevřeli španělské přístavy, díky čemuž opět vypukla válka mezi Anglií a Španělskem, tak akcie stagnovali nadále až do začátku roku 1720, kdy Jihomořská společnost nabídla vládě odkoupení jejich 32 milionového dluhu na oplátku, pokud vláda povolí neomezené navýšení jejího kapitálu. (Wasson, 2010)

Dvě třetiny vlády vyměnili své peníze za akcie Jihomořské společnosti, společnosti jejichž akcie rychle rostli a spolky tak návnadu kterou Jihomořská společnost nastražila a získala tím přízeň většiny parlamentu pro její druhou operaci. (Dickson, 1993)

Na začátku roku 1720 byl kurz jedné akcie společnosti 121 liber. Ještě během debaty v parlamentu se cena akcií zdvojnásobila. Vedení Jihomořské společnosti, oznamovalo nové kontrakty, na kterých avšak nebylo nic pravdy a dělali to proto, aby podpořili růst akcií. Vyhlásili, že budou uzavřeny dohody mezi Anglií a Španělskem, ve kterých bude garantován svobodný obchod se všemi španělskými koloniemi. (Hollis, 2006)

Parlament doufal ve stále větší výdělky, ale tato situace měla i své odpůrce a to převážně v podobě Sira Roberta Walpolea. Ten dne 2. února 1720 vystoupil před parlament společně se svým protějškem a zastáncem Jihomořské společnosti Aislabiem. Walpole trval na omezení vlivu Jihomořské společnosti, protože jako jeden z mála dokázal vidět to co sebou tento obchod a akciemi přinese, avšak parlament mu za pravdu nedal a to ukazuje jak daleko celé toho selhání až sahalo. Po této debatě se cena za akcie společnosti zdvojnásobila. (Dickson, 1993)

Zpočátku však kurz akcií nerostl podle předpokladů. Většina investorů totiž kladné vládní rozhodnutí očekávala. To přimělo představitele společnosti, aby o následných kontraktech začali lhát ještě více. Vypustili do světa zaručené zprávy, že jsou na obzoru další politické smlouvy se Španělskem, které zaručí další zisky. Kurz akcií vyskočil a 12. dubna vydala společnost milion nových akcií. Upisovací cena již byla 300 liber za jednu akcii o nominální hodnotě 100 liber. Aby dále zvedlo cenu akcií, oznámilo vedení Jihomořské společnosti mimořádnou 10-ti procentní dividendu, na kterou by měli nárok i noví upisovatelé. Krátce poté následovala nová emise akcií, tentokrát však již za emisní cenu 400 liber za jednu akcii. (Wasson, 2010)

Tak definitivně zachvátila Anglii "jihomořská horečka". Vzdálené země a tajemné ostrovy slibovaly netušené bohatství. Tak jako již dříve v Holandsku, vypuklo davové šílenství i zde. Všude vyrůstaly nové podniky, které slibovaly stejně rychlé zisky jako Jihomořská společnost. Vedle dalších společností plánujících obchodovat se zámořím, to však byly také firmy, jejichž předmět obchodu působí dnes opravdu zvláště: zásobování Londýna uhlím z moře, vypravování pohřbů na celém území Velké Británie, výroba perpetuum mobile apod. Některé společnosti lákaly naivní investory dokonce s tím, že předmět své obchodní činnosti oznámí až později. Došlo to až tak daleko, že zájemci

o "Společnost k provozování velmi užitečné podnikatelské činnosti, kterou ještě nikdo nezná" upsali během šesti hodin tisíc těchto akcií! Po několika málo dnech tyto nesmyslné podnikatelské bubliny ovšem praskly a napálení investoři utřeli ústa. (Hollis, 2006)

Bublina Jihomořské společnosti však zatím dále rostla. Dne 29. dubna 1720 překročil kurz poprvé hodnotu 500 liber, o měsíc později dosáhl hranice 890 liber, přestože společnost do té doby nevykázala žádnou činnost, kromě vydávání akcií. Jenom naděje na nesmírné bohatství, živená neustálými pověstmi, dokázala pohánět akcie stále vzhůru. 24. června 1720 vyšplhal kurz jedné akcie na hodnotu 1.050 liber a dosáhl tím svého vrcholu. Ještě v červenci se kurz držel v horních patrech. Pak pronikly zprávy, že ředitelé společnosti prodali své akcie. První opatrnější investoři se začali svých akcií zbavovat a zvedli tak stavidla. Přes další fámy o nových šancích na velký zisk padal kurz rychle a nezadržitelně ke dnu. Důvěra investorů tála jako jarní sníh. V srpnu spadly akcie na 135 liber. V září už nebyl téměř nikdo, kdo by chtěl investovat do tohoto podniku. V prosinci byl kurz 128 liber, tedy zhruba na úrovni začátku roku. Proti červnovému vrcholu to byla ztráta téměř 88 %. (Dickson, 1993)

Prasknutím této spekulární bubliny se dostala Anglie do vážné finanční krize. Mnozí ztratili vše. Následovalo velké množství konkursů, což ještě situaci zhoršovalo. Nakonec neúspěšný projekt sanoval stát. Bank of England a Východoindická společnost vložily peníze a vydaly stávajícím akcionářům určitou náhradu za jejich znehodnocené akcie. Dvě třetiny vloženého kapitálu však investoři definitivně ztratili. Zahájené vyšetřování prokázalo, že mnoho ministrů v čele s kancléřem státního pokladu bylo podplaceno. Vláda padla a přešla do rukou druhé, opoziční skupiny Whigů, vedených Walpolem, který se vždy stavěl proti finančním machinacím společnosti Jihomořské společnosti. (Wasson, 2010)

Klíčová myšlenka byla, že držitelé ročních termínovaných vkladů, které vláda nemohla redukovat, koupit ani dobrovolně snížit jejich počet, měli dobrovolně vyměnit své peníze za přijatelnou cenu za nové akcie Jihomořské společnosti. Tím by sice vzrostl dluh vlády vůči této společnosti, ale státní pokladna by tento dluh uhradila a omezila by následný prodej akcií, aby prodej akcií nepřesáhl určitou mez. (Dickson, 1993)

3.3.3 Vliv systému dvojitých peněz a problémy s ním spojené

V Británii byl systém dvojitých peněz zaběhlý od roku 1697, poté co Bank of England získala práva na emitování státních směnek. Státní směnky byly tedy prvními penězi. Druhými penězi bylo klasicky zlato a stříbro uložené v bankách. Tento systém fungoval stejným způsobem v Británii 100 let, i když mnohokrát s ním byly velké problémy až do roku 1797, který představoval, pro tento systém i pro celou Velkou Británii, zlomový rok. (Feavearyear, 1963)

Rok 1797 byl jeden z nejtemnějších v celé historii této země. Byli jsme v zoufalé válce s Francouzskou republikou. Naši spojenci se jeden po druhém obraceli na mírovou cestu. Mezi Velkou Británií a jejím zničením stálo pouze námořnictvo. Všude se šířily zprávy o Francouzské invazi. (Hollis, 2006)

Dne 18. února 1797 si chtělo několik farmářů v Newcastlu vybrat zlato za své směnky, avšak tamní banka jim nebyla schopna z nedostatku deposit vyhovět. O týden později už toho věděla celá země a obyvatelé prováděli runy na banky, což téměř způsobilo kolaps celé země. V novinách vyšel článek, který vyzýval lidi, aby ukázali svého ducha a svou podporu královně Elizabeth a přestali uhánět bankéře kvůli vrácení svých peněz. (Mokyr, 2009)

Poté co tento článek vyšel Bank of England udělala to co nikdy předtím. Začala přijímat směnky, které byly vydány jinými bankami, ale místo nich už nevydávala zlato, nýbrž první bankovky. Kdyby Bank of England vybrala všechny směnky, tak by to představovalo sumu ve výši 14ti milionů liber. Jenže ona si nemohla dovolit vystavit místo nich nové vlastní směnky, a pokud by těch 14 milionů liber pouze stáhla, tak by to způsobilo obrovskou deflaci. Tudíž Bank of England udělala jediný rozumný krok a tím bylo zrušení dvou-měnového systému, který málem stál Británii válku a nahrazení jej bankovkami. (Hollis, 2006)

Je nutno pochopit rozdíl mezi směnkami a bankovkami. Za směnky bylo možno v bankách získat zlato, ale v této kritické chvíli bylo zastaveno všechno vyplácení peněz, a tak přišli na řadu bankovky. Bankovky měly reálnou hodnotu klasických peněz, ale zlato za ně už nebylo možné vyměnit. Nebyla to tedy pouze modifikace dvou-měnového systému, ale jeho zrušení a nahrazení papírovými penězi. Zbytek války ještě dozníval efekt dvou-měnového systému, ve kterém sice nebylo možné vyměnit bankovky za cokoli jiného, ale postupně se vyměňovali směnky ze všech bank za tyto bankovky. Pro všechny to byla velká změna, protože platit zlatem a stříbrem nebo papírem je hodně velký rozdíl. Avšak papírová měna má nesporné výhody. Velmi pružně se s ní dá manipulovat a upravovat tak cenovou hladinu a hlavně se nemusí těžit či dovážet, a proto nemusí být obavy z jejího nedostatku. Bohužel ani tento nový systém nebyl zrovna nejlepší. Bankovky sami o sobě jsou dobré, avšak jejich emitování musí být regulováno a kontrolováno. (Feavearyear, 1963)

V té době nebyl nikdo mezi bankéři a už vůbec nikdo mezi politiky, kdo by rozuměl cenové hladině, která je obrovsky důležitým faktorem v monetární politice státu. Pokud řekneme, že metalický monetární systém před rokem 1797 byl hloupý a pošetilý, tak neregulovaný systém papírových peněz je jen o málo lepší. Podle tohoto nového systému dovolila Bank of England každému bankéři emitovat libovolný počet bankovek. Pro bankéře a banky toho bylo zlaté období, protože jako výsledek tohoto systému bylo zvýšení počtu bank mezi léty 1797 a 1810 z 80 na 700 bank. (Mayhew, 1999)

Cenová hladina nezůstala pozadu a za pouhé dva roky od roku 1797 stoupla o 14%. Deset let na to, tedy roku 1809, byla cenová hladina o 40% větší, než tomu bylo v roce 1797. Veřejnost se chtěla vrátit ke kovové měně, avšak ukázalo se že je to prakticky nemožné, protože v té době bylo vydáno již přes 32 milionů liber, což byl značný nárůst oproti roku 1797, kdy to bylo jen 14 milionů, a Bank of England měla krytí v podobě deposit v hodnotě 3,2 milionu liber. Pokud by se tedy systém měl vrátit, znamenalo by to značnou devalvaci měny, nebo drastickou deflaci. Ani jedno si Velká Británie nemohla dovolit, a tak zasáhl parlament. Parlament zrušil emitování bankovek u běžných bank a toho právo ponechal pouze Bank of England. Tohoto nového systému bylo velmi zapotřebí, protože v období války, a v tak tíživé situaci jaká ve Velké Británii panovala,

bylo třeba přijít s něčím, co by státu pomohlo. Jakmile bylo po válce, tak se cenová hladina i celá situace ohledně papírových peněz pomalu stabilizovala. Z dnešního pohledu je nárůst cen o 40% během deseti let úsměvný, ale v tehdejší době byl tento nárůst obrovský a obyvatelé ani ekonomika státu nebyly na takovéto skoky připraveni. (Hollis, 2006)

3.4. Revoluční rok 1848

Velká Británie měla oproti ostatním evropským státům obrovské výhody. Jednak zde započala průmyslová revoluce, takže britští výrobci mohli svou výkoností a levností nákladů na výrobu porazit jakoukoliv jinou konkurenci. Průmyslová revoluce zpočátku ovlivnila pouze textilní průmysl a to především díky parnímu stroji, ale později se revoluce rozšířila i do odvětví jako bylo hutnictví, strojírenství a těžký průmysl. Druhou obrovskou výhodou byla parlamentní demokracie. Všechny ostatní státy žily stále ve feudalismu. Hlavní slovo měl panovník, ale ve Velké Británii měla hlavní slovo vláda. Tím že zemi vládli volení zástupci, kteří byli voleni ve volbách, panoval v zemi relativně klid. Ostatní evropské státy se potýkaly s revolucemi proti panovníkům a proti systému, ale v Británii docházelo jen k malým demonstracím, které se většinou rozhodnutím vlády podařilo urovnat. (Wasson, 2010)

Britská vláda reagovala na požadavky obyvatelstva postupnými změnami v podobě reform. V tomto období se Británie nejvíce vzdálila ostatním evropským zemím a stala se tak nejmocnější zemí na světě. Velmi jí v tom pomáhali také kolonie, přestože v Anglii žilo v tehdejší době pouze 38 miliónů obyvatel, tak v celém britském impériu žilo přes 347 miliónů lidí. Tato obrovská výhoda v podobě kolonií byla rozhodujícím faktorem a Británie tak začala v polovině 19. století shromažďovat obrovské bohatství. (Feavearyear, 1963)

3.4.1 Důvody rozvoje bohatství a osamostatnění Velké Británie na čele světových velmocí

V roce 1847 byly objeveny v Austrálii a v Californii obrovské zásoby zlata a během deseti let se díky tomuto oběvu zvýšil dovoz zlata do Evropy šestinásobně. Deposita anglických bank se velmi zvýšila. V roce 1846 byla hodnota deposit u anglických bank v hodnotě 55 miliónů liber, ale v roce 1856 to bylo již 120 miliónů liber. Tento nárůst sebou nesl i zvýšení cenové hladiny, avšak nebylo tak drastické jak by se mohlo zdát, protože Anglie díky zvýšení monetární zásoby také zvýšila svou výrobu, a tak se cenová hladina zvedla pouze o 20%. Británie dokonale využila svého světového postavení a masivní zvýšení produkce přeměnila v export a tedy v další rozvoj bohatství a prosperity. (Mayhew, 1999)

Export, který na konci čtyřicátých let 19. století dosahoval hranice 50 miliónů liber, byl na konci padesátých let téhož století na úrovni 120 miliónů liber. Nezaměstnanost tedy během těchto let značně klesla, ale paradoxem je, že životní úroveň dělníků se v těchto deseti letech zhoršila. (Hollis, 2006)

Britskému exportu značně pomohla i výstavba americké železnice, tedy spojení z východu států na západ. Na tuto železnici přespěla polovinou právě Velká Británie, ale tato investice se jí brzy vrátila, protože celá jedna pětina britkého exportu šla právě do Spojených států amerických. (Feavearyear, 1963)

Zahraniční investice stále rostly a to průměrně o 61 miliónů liber ročně. Export během několika let vzrostl ze 180 na 230 miliónů liber, což nebyl zase tak velký nárůst, oproti nárůstu cenové hladiny ze 116 jednotek na 130 v období mezi léty 1868 a 1874. Největším problémem byl ovšem v importu. Import totiž během těchto šesti let vzrostl z 238 miliónů liber na 291 miliónů. Jednalo se investice, které se tak pouze tvářily, protože to bylo pouhé placení dividend našim starým investorům. Tyto investice tedy nebyly schopné zvednout poptávku na takovou úroveň, jako se zvedla produktivita. Tudíž tato zvětšená produkce musela být odvedena na domácí trh a s tím museli přijít i větší výnosy výrobců

a zaměstnanců. Ke konci roku 1874 tedy životní úroveň pracovníků ve Velké Británii stoupala více než kdy předtím. (Feis, 1974)

3.4.2 Británie jako evropská banka

V tomto zlatém období pro Velkou Británii a těžkém období pro ostatní světové velmoci, Británie půjčovala peníze ostatním vládám. Množství těchto půjček bylo v roce 1878 přes 613 miliónů liber, přičemž přes 332 miliónů bylo po splatnosti. Hodnota soukromých půjček po splatnosti byla ještě větší. (Ripley, 1934)

Tyto půjčky a jejich nesplácení začínalo způsobovat ve Velké Británii dvě nepříjemné věci. Tou první byl nárůst nezaměstnanosti. Vláda rozpůjčovala do světa peníze ve formě zlata, kvůli tehdejší absenci měnových kurzů se prováděly všechny transakce mezi státy ve zlatě, tedy kromě britských kolonií kde platila papírová měna. Toto rozpůjčování zlata mělo za následek snížení cenové hladiny, která ovlivňovala výdělky všech prodejců, a ti byli nuceni začít propouštět. Import stále rostl a v zemi se tak hromadilo stále větší množství zboží a tím bylo potřeba většího množství peněz, aby cenová hladina zůstala stabilní. Jenomže tyto peníze nebyly. Druhým problémem se stala deflace. Pro více peněz bylo zapotřebí více zlata, jenomže ke konci 70. let doly v Californii a v Austrálii byly na konci svých zásob a jejich produkce po prvé po 25 letech klesla pod 20 miliónů liber, přičemž celková zásoba zlata na světě se v té době pohybovala kolem 500 miliónů liber. (Hollis, 2006)

V této situaci Británii paradoxně pomohli její největší konkurenti v boji o světovou nadvládu a tři nejdůležitější industriální země po Velké Británii a to Německo, Francie a Spojené státy americké, které v této době rychle přijaly zlatý standard. (Mayhew, 1999)

Německo začalo zkupovat stříbro od zemí, které ve své monetární politice upřednostňovali stříbrný standard. Byly to skandinávské země a Holandsko. Německo zkupovalo stříbro v takové míře, že se stříbro stalo velice běžným a jeho cena šla rapidně dolů. Na konci 70. let 19. století byla cena stříbra 15,5 krát nižší než cena zlata. To přimělo latinské státy si vybrat právě krytí zlatem, protože nechtěly riskovat značnou inflaci, která

by s přijetím stříbrného standardu přišla a Británii se tak naskytly nové možnosti pro získání zlata. (Feavearyear, 1963)

3.5 Vliv Napoleonských válek a špatné situace v Irsku na britskou ekonomiku

V roce 1880 stále silně rostla produkce, ale lidské podmínky pro život se nelepšily vůbec, ba naopak horšily. Navzdory pláči populace veškeré snahy o zlepšení situace byly zamítnuty. Podmínky pro život v Irsku byly horší než v jakémkoliv jiném státu Evropy, lidé hladověli na místech, které by nikdo nechtěl obývat. (Ervine, 1928)

Během napoleonských válek se Irsko vůči Anglii velmi zadlužilo. Irští vlastníci půd si půjčovali peníze od londýnských bankéřů, aby mohli splatit daně, které během války rychle rostly, jenže své dluhy nemohli nikdy splatit, protože bankéři vydávali bankovky pouze za účelem půjček. (Hollis, 2006)

V roce 1793 před válkou byl irský národní dluh 2 250 000 liber. Už během války, o sedm let později, se ale irský dluh zvýšil na 28 500 000 liber. Dotace, které Irsko dostávalo, byly obratem použity na splácení dluhu, a tak se životní úroveň v Irsku stále zhoršovala, protože téměř žádné prostředky nebyly poskytnuté na chod a obnovu země. Situace se nadále zhoršovala a v roce 1870 dosahoval irský národní dluh vůči anglické státní pokladně závratných 287 000 000 liber, avšak tento rok bylo poskytnuto na rozvoj země pouhých 92 000 000 liber. (Gwynn, 2009)

Výsledkem této špatné politiky bylo, že obyvatelé Irska hladověli, zatímco jídlo bylo stále exportováno ze země. V této velmi špatné době pro Irsko se v Anglii začala také horšit situace. Bylo to ovšem velmi nenápadné a nikdo nedokázal vidět důsledky toho co se dělo. V 80tých letech 19. století začaly velkovýroba a velkoobchody vytěšňovat malé obchodníky. Tyto velké podniky zvládly produkovat stejné množství produkce ve stejné kvalitě, avšak za menší náklady s tím spojené. V této době byla nezaměstnanost pouhé 2,1%, avšak v důsledku vytlačování drobných podnikatelů začala růst a na tuto hranici už se nikdy nevrátila. (Slater, 1932)

Produkce v Anglii rostla velmi rychle, ale zásoba zlata v zemi tento růst nestíhala. V průběhu 80tých let začala klesat cenová hladina. Během šesti let od roku 1880 do roku 1886 klesla cenová hladina o 20% a některé druhy zboží byly tak levné, že výrobcům a pěstitelům nedokázal jejich prodej pokrýt náklady, které na tvorbu produkce potřebovali. Následovalo nevyhnutelné propouštění a tedy i růst nezaměstnanosti. (Hollis, 2006)

3.6 Ekonomické následky první světové války a její vliv na hodnotu britské libry

Ekonomické problémy první světové války se v mnohém lišily od problémů, které doposud Velká Británie měla. Všechny války, které doposud vedla, neměly tak obrovskou finanční náročnost, jako právě první světová válka. Doposud měli všechny konflikty pouze malý dopad a britská veřejnost mohla žít v období válek relativně normální život, protože na války bylo potřeba maximálně 8% z celkových vládních výdajů a to včetně napoleonských válek. První světová válka avšak spotřebovala přes polovinu státních výdajů a to se značně projevilo na stavu britského obyvatelstva, a také na britské ekonomice. Do této doby vláda nikdy nemusela provádět tak drastické změny a restrikce a to jak v ekonomice, tak i např. v zásobování potravinami či jiných běžně dostupných statků. (Feavearyear, 1963)

Tabulka 1 - Rostoucí výdaje a zadlužení Velké Británie

Rok	Příjmy v m. liber	Výdaje v m. liber	Procento výdajů krytých příjmy
1913-1914	196,6	189,9	103
1914-1915	225,4	487	46
1915-1916	333,9	1228	27
1916-1917	564,7	1638,5	34
1917-1918	659,6	2189,4	30
1918-1919	844,6	2368,1	36

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Nejenom výdaje stoupaly, ale i cenová hladina, rostla závratnou rychlostí. Po začátku války v průběhu roku 1914 vzrostla o 27% oproti předválečnému období. Poté následovalo krátké období stability, které následoval masivní nárůst o 70% mezi létem roku 1915 a počátkem roku 1917. Ke konci války se cenová hladina dostala na úroveň 130% oproti předválečnému období. (Zdeněk Tomeš, 2008)

Velké Británie po začátku války znovu zrušila zlatý standard, byl to logický krok kvůli předpokládaným velkým výdajům na válku, ale nikdo nepředpokládal, že výdaje budou až tak veliké. Na financování první světové války si byla Velká Británie nucena půjčovat peníze. Mezi léty 1914-1917 si postupně půjčila, většinou od Spojených států, přes dvě miliardy liber, což by v dnešní podobě znamenalo přes 500 miliard liber. Tato částka byla ekvivalentem 75% tehdejšího ročního HDP. Takovéto velké zadlužení bylo i pro první světovou velmoc příliš velké sousto. (Feavearyear, 1963)

V dnešní době mnozí tvrdí, že první světová válka zničila britský měnový systém, avšak to není pravda. Při klesající cenové hladině a růstu nezaměstnanosti a velmi špatné situaci v Irsku se Anglie na přelomu 19. a 20. století hnala do další nákladné války. Tzv. búrská válka, která probíhala v Jižní Africe mezi anglickými a holandskými kolonizátory, stála Anglii velké peníze. I když nešlo o tak velký konflikt, tak vzdálenost bojů celou tuto válku pro Anglii značně prodražila. Vláda nechala uměle zvýšit daně na místo toho, aby je v této špatné době snížila. První světová válka tudíž byla už pouze následek, a také pomyslný hřebíček do rakve už tak velmi rychle hroučící se ekonomické situace v zemi a po jejím skončení se celá Velká Británie ocitla v ekonomické krizi. (Hollis, 2006)

3.6.1 Krize, znovupřijetí zlatého standardu v mezidobí světových válek

Po skončení první světové války si Anglie začala uvědomovat své chyby v hospodaření s množstvím zlata v zemi. Do této doby, pokud si chtěli Angličané koupit víno z Francie a Francouzi nechtěli libry, tak Angličané platili za víno zlatem, které bylo pochopitelně uznávané na celém světě jakožto univerzální měna, avšak pokud obchodujete se zlatem, musíte brát v potaz dvě skutečnosti. Země, které ztrácejí zlato, musí být

připraveny na to, že menší množství zlata v zemi vyvolá snižování cen a země, které zlato získávají, musí být připraveny na růst cen. (Morgan-Webb, 2011)

Doposud vypadal světový obchod tak, že Anglie propagovala otevřený obchod, kdežto Francie a Německo, do té doby po Anglii dvě ekonomicky nejsilnější země, praktikovaly protekcionistickou politiku. V praxi to vypadalo tak, že Anglie neustále obchodovala se svým zlatem, ale Francie a Německo si své bohatství šetřilo. Po skončení první světové války byla situace zcela jiná. Najednou Anglie měla prakticky nesměnitelnou měnu a Spojené státy americké se staly velmi ekonomicky silnou zemí, protože tzv. seděli na hromadě zlata. I když Británie stále měla obrovskou produkci, tak právě vůči Spojeným státům byla v dluhu. Spojené státy si vzaly ponaučení z toho, co se v Británii odehrálo a se svým zlatem obchodovaly pouze tehdy, když hrozil nárůst inflace a cenové hladiny. Při prvním náznaku změny Spojené státy ihned reagovaly snížením potažmo zvýšením množství zlata, tudíž velmi dobře přemýšlely jak se svým zlatem naložit a oproti Británii s ním neobchodovaly za každé situace. (Hollis, 2006)

Britové byli schopni si zlato, které vyměnili v rámci obchodu, propůjčit od Spojených států zpět. Bohužel pro ně za něj museli zaplatit mnohem více, než za něj původně dostali. V roce 1921, kdy se Velká Británie opět vrátila ke zlatému standardu, byly zlaté rezervy na pouhých 150 miliónech liber. Británie měla stále vysokou produkci, ale takto malá zásoba zlata měla za následek snížení cenové hladiny. Během let 1921 až 1929 spadla cenová hladina v Británii o 30%, kdežto ve Spojených státech se, díky správně zvolenému přístupu ke zlatu, se cenová hladina téměř ani nepohnula. Poté co na konci 20tých let Amerika přestala půjčovat Británii své zlato, klesly britské zásoby na 120 miliónů liber a britská vláda neměla již dále na výběr a nechala zrušit krytí zlatem, neboli zrušila zlatý standart. (Cole, 2007)

Na začátku 20. let 20. století začala Británie spolupracovat s ligou národů na obnově Evropy. Tato spolupráce zahrnovala kooperaci bývalých válečných nepřátel, avšak měla své značné účinky. Stabilizační půjčky se osvědčily v roce 1923 v Rakousku, v roce 1924 v Maďarsku a téhož roku započala stabilizace Německé marky. Německá marka procházela obdobím hyperinflace a nové marky byly vyměněny za astronomickou částku

1 milion starých marek. Po této obnově měly poražené státy v čele s Německem, podle Dawesova plánu, splácet válečné reparace. (Khanna, 2009)

Ve 30. letech 20. století, a tedy v období po zrušení zlatého standardu, Velká Británie obnovovala množství zlata potřebné k tomu, aby se mohla ke krytí zlatem opět vrátit. Hladina zlata v Anglii se v roce 1931 pohybovala na úrovni 120 milionů liber, avšak už v dubnu 1932 to bylo 190 milionů liber. V březnu roku 1936 byly zlaté zásoby na úrovni 313 milionů liber a o rok později, byl zaznamenán poslední značný nárůst této doby a to na 324 milionů liber v dubnu 1937. Británie byla na dobré cestě jak z krize ven, a také na dobré cestě ke znovuobnovení zlatého standardu.

Zdroj: Vlastní zpracování, data: Bank of England

3.7 Vliv druhé světové války na zadluženost Velké Británie

Na začátku 2. světové války se britská vláda snažila poučit z chyb, které byly prováděny vládou během první světové války. Již po obsazení Sudet Němci, začala britská vláda emitovat dva druhy dluhopisů. I když si tehdy nikdo nechtěl připouštět další válku, tak toho britská vláda použila jako preventivní opatření pro získání více peněz. Jednalo se o národní válečné dluhopisy, s dobou splatnosti od 6-10 let, které byly vydány v hodnotě 3400 mil. liber s tří procentním úrokem. Druhé byly záchrannářské dluhopisy s životností 24-30 let. Těchto druhých dluhopisů bylo prodáno přes 2 780 mil. liber. Výsledkem těchto operací bylo ale masivní zvýšení státního dluhu. Mezi léty 1939-1946 vzrostl státní dluh z 7 247 mil liber na 23 742 mil liber. (Feavearyear, 1963)

Během prvních dvou let války byly hlavním problémem platby do severní Ameriky. Anglie poptávala vysoké množství materiálu, zbraní a techniky a poté co Francie padla, převzala Británie i její poptávku, aby byla schopná zadržet nacistické Německo. Během prvních dvou let války vyšplhaly tyto pohledávky na rovných 700 mil liber. Účet na válečné výdaje se rozplynul ještě během roku 1940, kdy z 605 předválečných milionů zbylo pouhých 74 milionů. Británie byla vyčerpaná. Poté co severní Amerika změnila svůj přístup a začala dávat všechno zboží Anglii na dluh, také pomohla s obnovením rezerv. Na konci války za velkého přispění U.S.A., činily rezervy 453 milionů liber. (Mayhew, 1999)

Británie, na to že nemohla svou rozlohou konkurovat Německu, Spojeným státům či Rusku, dokázala vyrábět nejen stejné, ale i větší množství válečných strojů. V roce 1940 vyrobila Británie 15 000 letadel, zatímco Německo pouze 10 000 a Spojené státy 12 800. Na přelomu let 1942 a 1943 Německo srovnalo, ale přesto Británie dokázala na svou obranu utratit 11,1 miliardy dolarů. Ve srovnání s nepřáteli měla Británie obrovskou výhodu v koloniích, protože v celém Comonwealthu žilo přes půl miliardy lidí, a také proto že ve svých koloniích dokázala sehnat potřebné zásoby pro vedení války, jako byla např. životně důležitá ropa, které Německu ke konci války rychle docházela. (Wasson, 2010)

3.7.1 Vliv devalvace v poválečném období a schválení alternativního zlatého standardu

Zima roku 1947 byla pro Británii obzvláště krutá, protože v důsledku nedostatku paliv byly pozastaveny výrobní linky závislé právě na palivu. Tudiž velká část průmyslu stála a Británie tímto přišla o značnou část produkce. S touto ztracenou produkcí a stále rostoucí inflací značně narostl i státní roční deficit. V roce 1946 byl roční deficit na úrovni 348 mil. liber, avšak o rok později díky této odstávce ve výrobě činil deficit 558 mil liber. Toto období rozhodně nepomohlo splácení dolarového dluhu, který země měla. Proto se Británie, ale i velká část světa rozhodla upravit směnitelnost svých měn vůči dolaru. Rok 1947 ukázal, že platby a světový obchod nebudou obnoveny rychle a že bude zapotřebí masivních dotací, aby Maschallův plán na obnovu Evropy mohl fungovat. (Wasson, 2010)

U.S.A., tlačilo na evropské státy, aby uměle devalvovaly své měny, a tak se také stalo. Britská libra devalvovala z kurzu 4,03 dolarů za jednu libru na kurz 2,80. Další země učinily stejné opatření jako Británie. Jednalo se o země Egypt, Izrael, Nizozemí, Dánsko, Finsko, Švédsko, Norsko a Řecko. Většina těchto zemí devalvovala své měny o stejnou část a to o 30,5%. U.S.A., vystavilo účet, ze kterého mohli evropské státy, v rámci Marshallova plánu, čerpat. Tento účet obsahoval 3 750 000 000 dolarů a bylo možno jej využívat do konce roku 1951. Británie se dokázala vzpamatovat a postavit zpět na vlastní nohy už na konci roku 1950, a tak byl ukončen program podpory Velké Británie ze strany U.S.A. (Feavearyear, 1963)

Velké Británii také velmi pomohl fakt, že jí Spojené státy odpustili značnou část dluhu, který si u nich během války vytvořila. Z 27 miliard nakonec Británie tehdy splatila pouhých 670 miliónů. Po skončení války a obnovy země si libra udržela postavení druhé nejdůležitější měny na světě hned po americkém dolaru a zabrala téměř polovinu světového obchodu. Tato situace se ale od roku 1950 do dnešní doby neustále zhoršuje, protože Británie trvala na tom, aby byly zachovány tradiční odvětví průmyslu a ostatní země je tak mohli novými technologiemi a odvětvími dohnat a vystrnadit je tak ze světového obchodu. V roce 1950 byl britský podíl na světovém obchodu 20%, ale dnes už to není ani 5%. (Wasson, 2010)

Británie na financování války utratila jednu třetinu svých zlatých rezerv a prodala jednu třetinu svých zahraničních aktiv. Ostatní zámořská aktiva byla zničena. Tři čtvrtě miliónů domů muselo, bylo zbouráno, nebo potřebovaly rekonstrukci. Zdanění se dramaticky zvýšilo a její zadlužení v hodnotě 3,5 miliardy liber se stále akumulovalo. Británie stále nesla finanční povinnosti spojené s její mezinárodní rolí vítězné imperiální mocnosti. Rozhodnutí o nezávislosti Indie nebylo vnímáno jakožto konec impéria, protože Británie stále měla vojska po celé planetě, ať už v Německu, či na středním a vzdáleném východě. Jako následek heroického vítězství si nikdo nepředstavoval, že je konec britské obrovské síly ve světě. (Mayhew, 1999)

3.7.2 Druhá polovina 20. století ve znaku ustupování Británie z popředí světových trhů

V období 50. a 60. let se Velká Británie nadále vytracovala z popředí světového obchodu. Svět byl ve studené válce a veškerá pozornost byla věnována Spojeným státům a Rusku. Jinak tomu nebylo ani na světovém trhu v průběhu 50. let investoři hojně opouštěli trh s librou a přecházeli na trhy s dolarem. Pouze během tohoto desetiletí přešli tímto směrem investice v hodnotě 200 miliónů liber a tato částka se postupem času pouze zvětšovala. V 60. letech vláda masivně investovala do státní ekonomiky, ale nepřineslo to nic jiného než zvětšení státního dluhu ze 400 miliónů liber na 700 miliónů liber, zatímco nezaměstnanost, daně a cenová hladina stále rostly. (Mayhew, 1999)

V roce 1967 začalo vše vypadat pro uzdravující se Británii dobře. Dluhy, které měla, vůči ostatním centrálním bankám byly téměř splacené, proběhlo mnoho reforem a to jak bankovních, tak i sociálních. Mírně vzrostla nezaměstnanost, ale v té době se pohybovala kolem 2%, takže nic znepokojivého. Dalo by se říct, že si všichni utáhli opasky, aby se situace co nejdříve zlepšila. Jediné co všem přidělávalo starosti, byl veřejný dluh, který se tohoto roku vyšplhal k jedné miliardě liber. Téhož roku se ale stalo něco neočekávaného, 6ti denní válka mezi arabskými státy a Izraelem zapříčinila palivové embargo a zavřela Suezský kanál. Tímto prakticky byl zastaven britský export a to zapříčinilo růst ročního státního zadlužení o téměř 100 miliónů liber. (Morgan-Webb, 2011)

Navzdory několika chybným rozhodnutím vlády, se Británie otáčela správným směrem, ale čekaly ji další tři veliké překážky. První byla válka na středním východě, která demonstrovala jak je ropa důležitá pro západní trh. Druhým problémem byl stále menší export do zemí, které spadaly pod královskou korunu, a třetím problémem byla inflace, která zapříčinila, mezi léty 1957 a 1970, zdvojnásobení cenové hladiny a daní. (Wasson, 2010)

3.7.3 Zněmy hodnoty libry po vstupu dolaru na volný plovoucí trh kurzů

Nová konzervativní vláda správně identifikovala, že dvě největší zla pro Británii jsou stále rostoucí inflace a nezaměstnanost, ale nedokázala se rozhodnout, které je horší. I když královna ve svém projevu nabádala vládu, aby se zajímala spíše o rostoucí nezaměstnanost, tak si vláda vybrala k řešení inflaci. Vláda vybírala z různých evropských států prvky a taktiky jak bojovat proti inflaci, ale probírali každou možnost a každou permutaci tak dlouho, že vlastně nic nevyřešili. V té době americký prezident Nixon zrušil směnitelnost dolaru za zlato, kvůli stále rostoucím výdajům na vietnamskou válku, a tak celý svět vstoupil do trhu volně pohybujících se měnových kurzů. (Mayhew, 1999)

Rok 1971 byl také rok, kdy byly nahrazeny všechny staré mince novými. Ze systému který byl v Británii zaběhlí více než 1000 let se stal nový systém, který operoval v desítkové soustavě. (Hollis, 2006)

Na konci volebního období konzervativců tedy v letech 1973-1974, začaly propukat stávky dělníků, kterým se nelíbily pracovní podmínky a stále rostoucí inflace a rostoucí ceny. Vláda měla těsně před volbami, a tak udělala ústupek a dovolila dělníkům pracovat jen tři dny v týdnu. Toto rozhodnutí v praxi vypadalo, jako kdyby Británie pracovala s jednou rukou za zády, a také přivedlo Británii na okraj kolapsu. Volby v roce 1974 vyhrála opozice tím nejtěsnějším výsledkem v historii země. Konzervativci se oháněli tím, že v novém světě volných kurzů trvá daleko déle, než se projeví účinky předešlých rozhodnutí. Když se ale ke konci roku 1974 zvedly ceny o 26% a inflace stoupla o 17%, tak bylo všem jasné, že konzervativci dobrou práci neodvedli. (Wasson, 2010)

3.7.4 Vliv Margaret Thatcherové a Tonyho Blaira na vyvedení Velké Británie z ekonomické recese

Když se k moci v Británii dostala Margaret Thatcherová, na začátku 80. let, tak nezaměstnanost a inflace stále rostly. V parlamentu se rojily pochybnosti a veřejnost byla velmi napjatá. Čím dál tím více se objevovaly stávky dělníků, žadonicích po lepších pracovních podmínkách. Kurz dolaru vůči libře neustále sílil. Od padesátých let, kdy se kurz upravil na 2,80 dolaru za libru, padl za 30 let pouze o 35 centů, tedy na 2,45 dolaru za jednu libru, ale už za tři roky v roce 1983 byl pouze na hladině 1,54. Toto snížení velmi pomohlo světovému obchodu se dostat z recese, ale britské veřejnosti se to příliš nezamlouvalo. (Mayhew, 1999)

Margaret Thatcherová narazila téměř po svém nástupu na problém rychle rostoucí ceny ropy. Nová vlna inflace vystoupala až na 18%. Nezaměstnanost se zvýšila z 5,7% v roce 1979 na 7,4% v roce 1980, 11,4% v roce 1981 a na 13% v roce 1983. Po zbytek jejího volebního období neklesla pod hranici deseti procent. Británie byla ve vážné recesi a tyto nové vlny nezaměstnanosti navýšily státní sociální výdaje. Nakonec velmi pomohlo zvětšení objemu dovážené ropy ze severního moře, které dostatečně naplňovalo státní pokladnu. Stávky byly v té době na denním pořádku, a tak Thatcherová začala vydávat jeden protiodborový zákon za druhým, aby počet a velikost stávek omezila. Za její vlády se počet ztracených pracovních dnů snížil z 29,5 miliónu na pouhých 761 tisíc. (Wasson, 2010)

Výsledky práce Thatcherové se projevily v roce 1986, kdy inflace spadla na velmi přijatelných 2,5%, vývoz ropy ze severního moře byl na svém vrcholu a export sílil. Všechny ukazatele vypadaly velice slibně. Stávkující se podařilo uklidnit a 1 milión nezaměstnaných našlo práci. Ekonomika rychle rostla, ale bohužel až příliš rychle a tzv. se přehřála a na konci přelomu 80. a 90. let došlo k jejímu zhoršení. Inflace opět vzrostla na 8%, opět stoupala nezaměstnanost. Ekonomika se brzy dostala opět do normálu na začátku 90. let, přesněji řečeno po událostech černé středy. Tento výkyv mělo také chování dolaru, který byl značně kolísavý. V roce 1980 byla hodnota libry na 1,70 dolaru, o tři roky později to bylo pouze 1,04 dolaru za jednu libru a v roce 1989 byla hodnota zpět na 1,81.

Díky těmto výkyvům se mnoho investorů vrátilo zpět k libře, což britské ekonomice jen pomohlo. (Evans, 2004)

Doba po Černé středě byla vskutku zvláštní. Devalvace nakopla Britskou ekonomiku. S nízkou hodnotou libry britský export značně vzrostl a nezaměstnanost začala padat. Oproti roku 1993 vzrostl, o rok později, akciový obchod o 20%. Černá středa ale s sebou nesla i negativa a to především v podobě výrazně poničené platební schopnosti britské vlády. Celá situace se uklidnila až s nástupem Gordona Browna, který se poučil z minulosti a dokázal udržet ekonomický růst, prosperitu a nízkou nezaměstnanost bez toho, aby se zvedla hladina inflace. (Wasson, 2010)

Turbulence na světovém měnovém a akciovém trhu v roce 1998 udělaly z eura nebezpečnou a žádoucí měnu. Zvláště chaotické finanční trhy států a institucí ve velké části světa zneprjemnily start eura v lednu roku 1999. Na druhou stranu, pokud euro uspěje, silná měna podporovaná kolektivními zdroji evropských centrálních bank má větší šanci na úspěch než jednotlivé národní měny. Pokud se svět rozhodne, že po letech deregulací světových financí, které vytvořily nestabilitu, by redukce počtu měn přinesla větší stabilitu, tak to bude pouze k dobru. (Mayhew, 1999)

Období vlády za Tonyho Blaira bylo velmi úspěšné. Hospodářství rostlo poválečným tempem nebo i rychleji, a to i přes dílčí zpomalení v letech 2002 a 2005. Nezaměstnanost byla nejnižší od 70. let. Proběhla privatizace a Bank of England dostala od vlády volnou ruku při určování úrokové míry. Blair podobně jako Thatcherová podporoval investory a nedal odborům ani kousek prostoru navíc. Za jeho vlády v roce 2007 předstihl britský hrubý domácí produkt v přepočtu na jednoho obyvatele Francii a Německo. Za své vlády také zdvojnásobil investice do vzdělání a výdaje na zdravotnictví, které od té doby vyšplhaly na 9,2%, což je nad evropským průměrem a lepší už jsou pouze skandinávské státy, Německo a Švýcarsko. Za své vlády Tony Blair vrátil do Británie spravedlivý a životaschopný sociální stát. (Wasson, 2010)

3.7.5 Změny cenové hladiny počas britské libry šterlinků

Tabulka 2 -Změny cenové hladiny během 2. tisíciletí

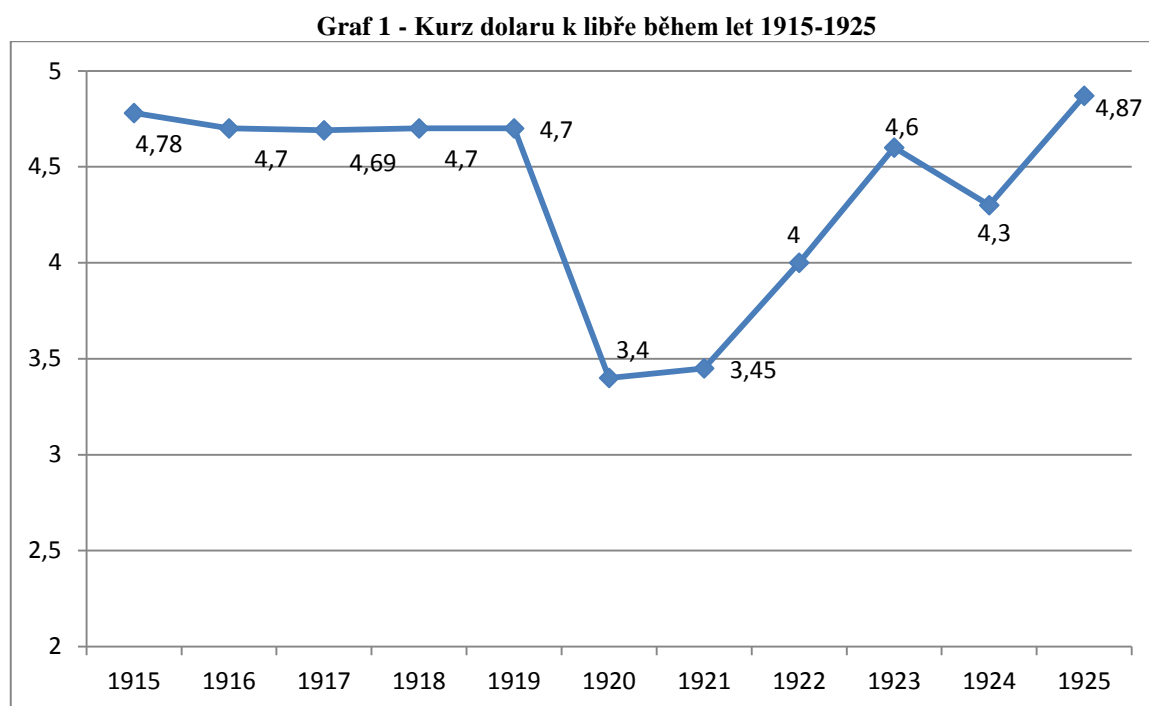
Dekáda	Cenový index	Dekáda	Cenový index
1260	79,8	1630	615,8
1270	101,2	1640	617,4
1280	92,8	1650	636,1
1290	101,5	1660	646,4
1300	99,3	1670	614,6
1310	141,5	1680	576,8
1320	123,2	1690	646,8
1330	106,7	1700	590,7
1340	95,6	1710	663,1
1350	128,5	1720	608,0
1360	141,5	1730	553,0
1370	130,8	1740	598,8
1380	107,8	1750	628,2
1390	108,6	1760	703,6
1400	110,4	1770	805,3
1410	113,2	1780	824,4
1420	103,7	1790	997,7
1430	115,1	1800	1474,0
1440	100,7	1810	1601,0
1450	99,1	1820	1221,4
1460	104,1	1830	1145,8
1470	94,3	1840	1136,0
1480	116,0	1850	1153,7
1490	101,3	1860	1266,5
1500	104,3	1870	1330,0
1510	111,2	1880	1059,0
1520	148,0	1890	964,7
1530	155,1	1900	1006,9

1540	192,1	1910	1483,0
1550	289,2	1920	1755,4
1560	278,8	1930	1180,8
1570	314,7	1940	2300,1
1580	357,0	1950	4309,6
1590	472,0	1960	5910,5
1600	474,9	1970	13070,6
1610	528,4	1980	36101,0
1620	515,8	1990	58130,1

(Mayhew, 1999)

4. Praktická část

4.1 Kurz dolaru k libře po skončení první světové války

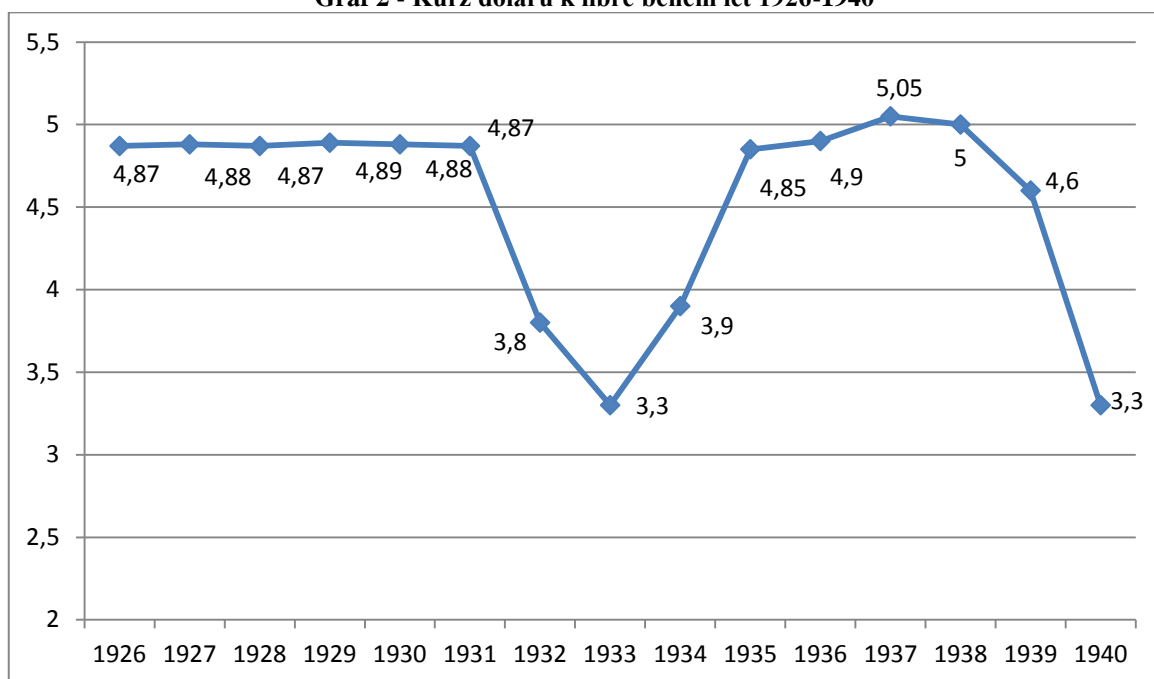

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Graf zde začíná v roce 1915, a ukazuje stabilitu libry v období první světové války až do roku 1919 s hodnotou kolem 4,7 dolaru a její následný propad, následovaný typickou variabilitou a prověšením zpět. Poté se Británie vrátila ke zlatému standardu a kurz dolaru k libře se odvíjel od hodnoty zlata ve dvou zemích. Díky tomuto navrácení se kurz stabilizoval na hodnotě 4,87 dolaru za jednu libru. Tato vysoká hodnota libry, v porovnání s dobou o deset let zpět, vytvořila na bristkou platební schopnost tlak a způsobila runy na banky. Hodnota libry byla na vyšší hranici než si Velká Británie mohla dovolit a obyvatelstvo měnilo libry za dolary, protože očekávalo následný propad kurzu.

4.2 Propad v období krize v roce 1931 a před rokem 1940

Graf 2 - Kurz dolaru k libře během let 1926-1940

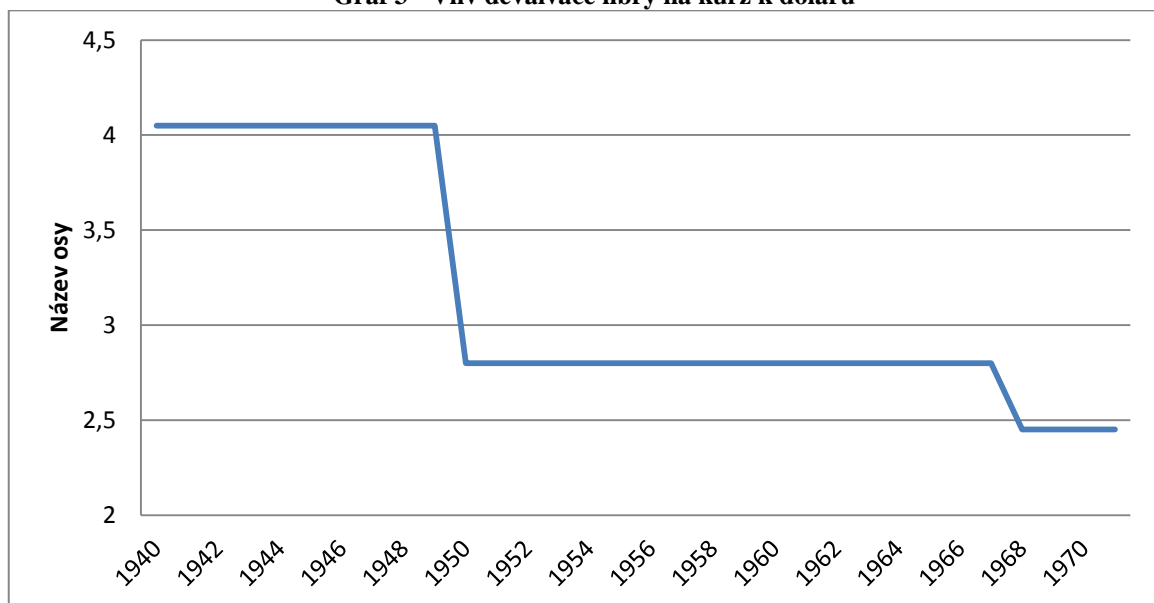

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Mnoho kroků bylo použito k zabránění ekonomického kolapsu, a to včetně půjčování peněz hlavně od Spojených států, ale také i od Francie. Británie opět opustila od zlatého standardu v roce 1931 a volný kurz libry spadl rychle na hranici 3,69 dolaru. Na začátku následujícího roku se hodnota libry ustálila na hranici 3,3 dolaru, ale brzy se vrátila důvěra v libru a to způsobilo devalvaci dolaru ke konci roku 1933. Kurz libry k dolaru začal rychle stoupat a v roce 1934 dosáhl svého vrcholu přes 5 dolarů za libru. V roce 1937 opustili všechny světové země zlatý standard a libra se držela stále na hodnotě kolem 5 dolarů, až do krize, která byla spojena se začátkem druhé světové války, kde hodnota spadla ze 4,61 na 3,99 dolaru během jednoho měsíce. Před ustanovením v Bretton Woods byl kurz opět na hranici 3,3 dolaru, ale na této konferenci byla přijata alternativa zlatého standardu a kurz byl uměle navýšen.

4.3 Vliv novodobého zlatého standardu a následná devalvace libry

Graf 3 - Vliv devalvace libry na kurz k dolaru

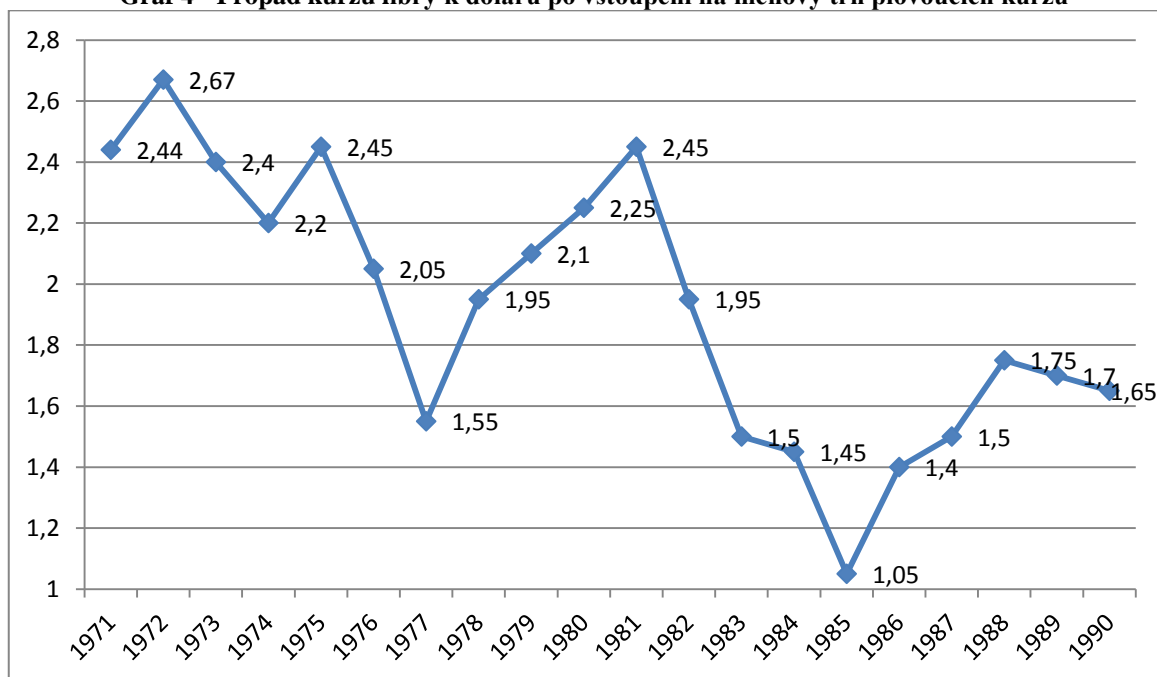

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

V březnu roku 1940 přijala britská vláda opatření a zastavila kurz na hodnotě 4,03 dolaru za libru. Pouze v květnu téhož roku nechala Británie vstoupit libru do volného trhu plovoucích kurzů a hodnota spadla na 3,27 dolaru, ale už v září nechala britská vláda opět nastavit kurz zpět a 4,03 dolaru. V roce 1945 přijala Velká Británie variaci zlatého standardu a libra zůstala na hranici 4,03 dolaru. To ovšem přivolalo na Británii další finanční krizi, a ta byla v roce 1949 přinucena, také pod nátlakem Spojených států, devalvovat svou měnu o 30%, na hodnotu 2,8 dolaru za libru. Tato hodnota dala Británii čas se vzpamatovat z poválečné krize, a také dala Británii stabilitu, avšak ta vydržela jen do roku 1967, kdy se na Británii valila další krize. Tentokráte to bylo snížení "pouze" o 14% a to na hodnotu 2,4 dolaru. Libra tedy během 30 let spadla na polovinu své hodnoty k dolaru.

4.4 Vliv vstupu libry a dolaru na měnový trh plovoucích kurzů

Graf 4 - Propad kurzu libry k dolaru po vstoupení na měnový trh plovoucích kurzů

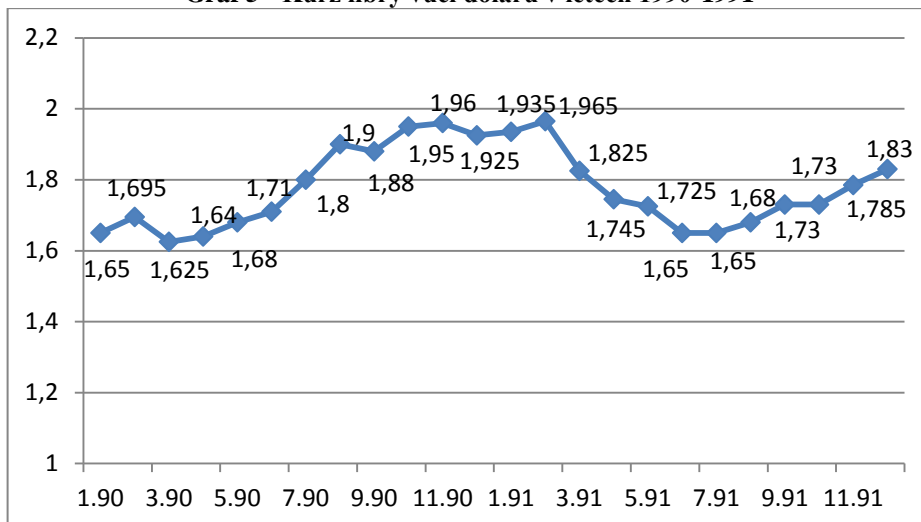

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Od roku 1971 Británie upustila od zlatého standardu, a to i od pseudo zlatého standardu, který si zvolila na konferenci v Bretton Wood v roce 1945. Byla tedy zrušena možnost výměny liber za zlato. Kurz libry stále osciloval nad hranicí dvou dolarů, avšak rostoucí inflace a nezaměstnanost během vlády konzervativní strany vzala za své a výsledek byl propad libry vůči dolaru na hodnotu 1,55. Po nástupu Margareth Thatcherové se situace začala opět lepší, a to až na hranici 2,45 dolaru za libru, avšak v tomto období se projevil velký vliv ropy na kurz světových měn a s dramaticky rostoucí cenou ropy se dostal světový obchod do recese. Libra záměrně devalvovala, aby světovému trhu pomohla, a proto byla v roce 1985 atakována hranice jednoho dolaru za libru. S přibívajícím množstvím tzv. černého zlata dováženého ze severního moře, začala znovu stoupat hodnota libry, ale už se nevrátila na hodnoty z před recese, a ustálila se na hodnotě kolem 1,7 dolaru za libru a to na přelomu 80. a 90. let 20. století.

4.5 Změny hodnoty libry v letech 1990-1991

Graf 5 - Kurz libry vůči dolaru v letech 1990-1991

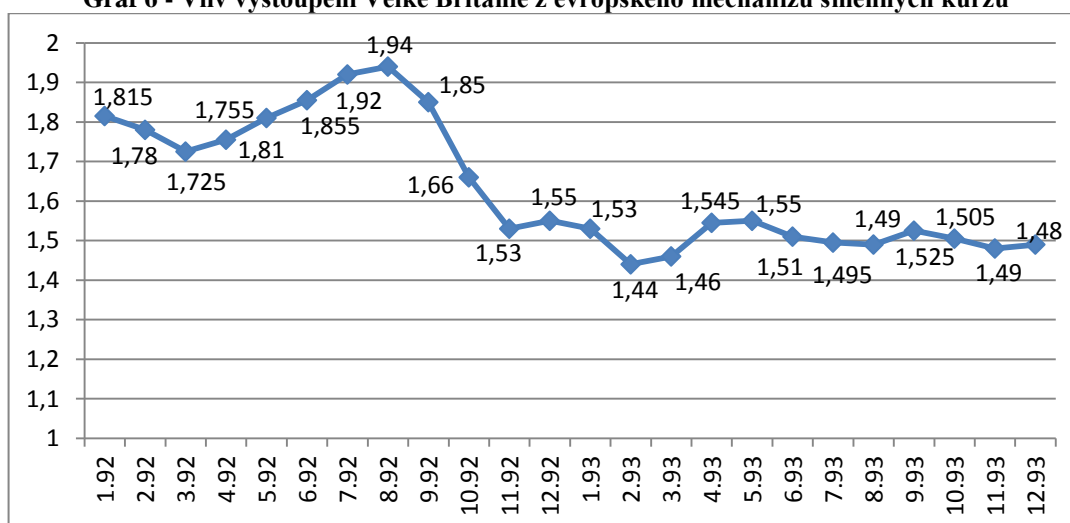

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Hodnota libry vůči dolaru během roku 1990 a začátku následujícího roku mírně stoupala a dosáhla téměř hranice dvou dolarů. V roce 1991 se ekonomika Velké Británie dostala do mírné recese, ale netrvala dlouho a ke konci tohoto roku začala hodnota libry opět stoupat.

4.5.1 Vliv vystoupení Velké Británie z evropského mechanismu směnných kurzů

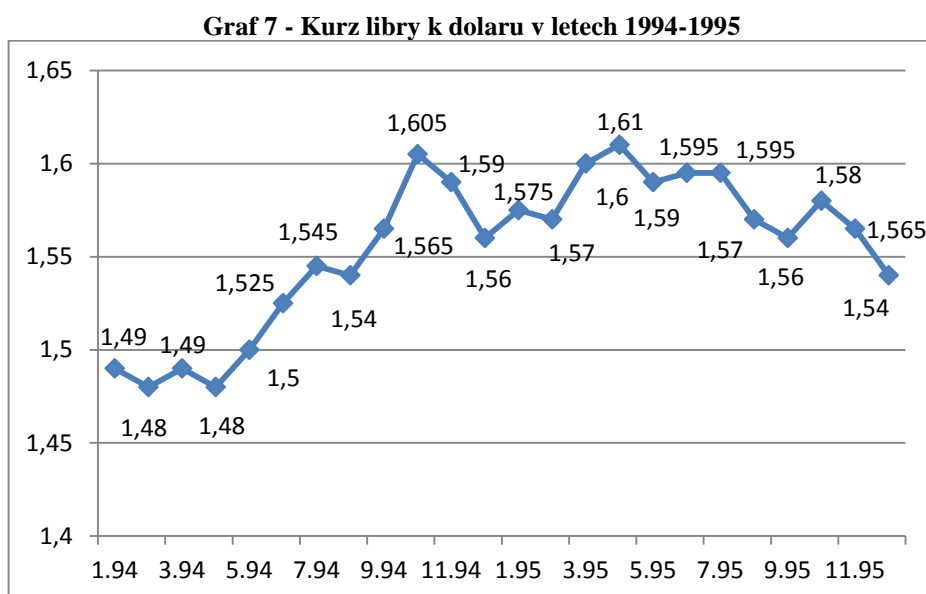
Graf 6 - Vliv vystoupení Velké Británie z evropského mechanismu směnných kurzů

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Kurz libry k dolaru se stále lepšil a v srpnu 1992 opět atakoval hranici dvou dolarů za libru, avšak rozhodnutí britské vlády opustit evropský mechanismus směnných kuzů znamenal devalvaci měny o 25%, tedy její propad o půl dolaru na jedné libře na hodnotu 1,53. Tento kurz zůstal téměř stejný následujících deset let, kdy se změnil maximálně o dvě desetinná místa.

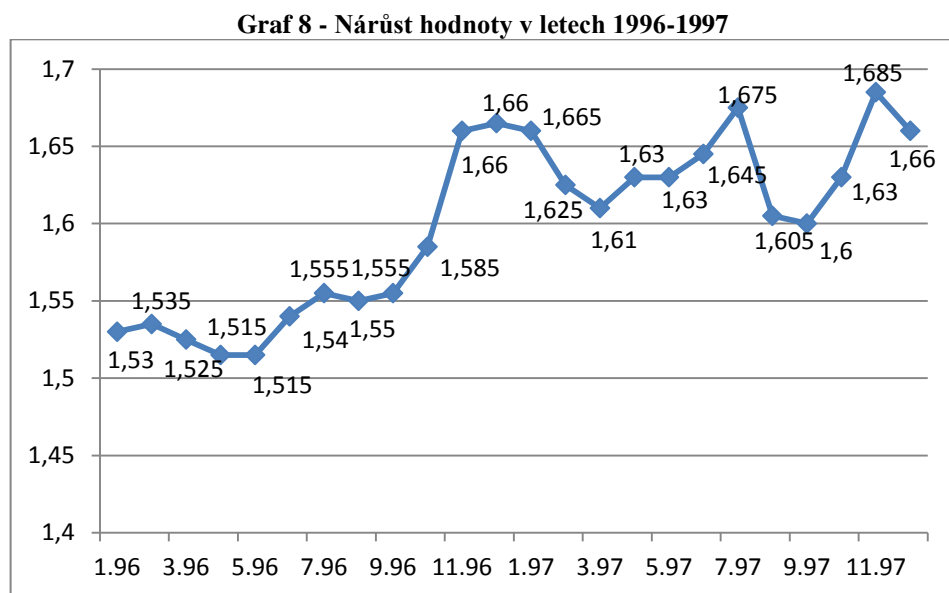
4.5.2 Vliv dopadu událostí Černé středy na hodnotu kurzu libry k dolaru

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Události okolo Černé středy způsobily propad dolaru a pomohly tak celé britské ekonomice a to včetně kurzu libry, který se dostal mírně pod hranici 1,6 dolaru. Toto období avšak netrvalo dlouho a na konci roku 1995 kurz libry opět spadl na 1,5 dolaru.

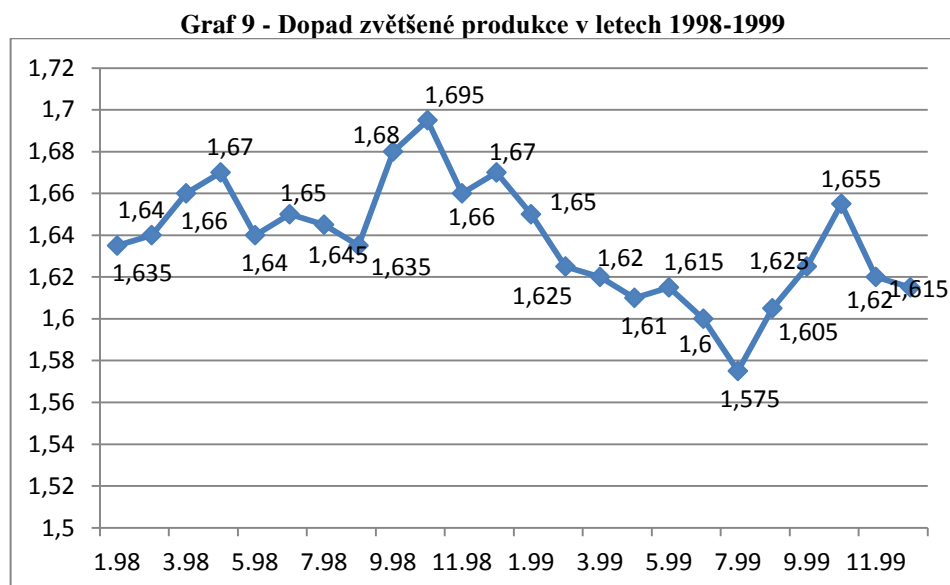
4.5.3 Vliv zlepšené ekonomické situace v letech 1996-97

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

V průběhu roku 1996 se kurz libry k dolaru neměnil. Stále platil nastolený trend, a to na hodnotě blízko 1,5 dolaru za libru. Na konci roku 1996 se zlepšila ekonomická situace, zapříčiněná růstem produkce nových odvětví. Hodnota libry vůči dolaru byla od této doby až do roku 2000, téměř bez výjimek, nad hranicí 1,6.

4.5.4 Dopad vyšší produkce v letech 1998-1999

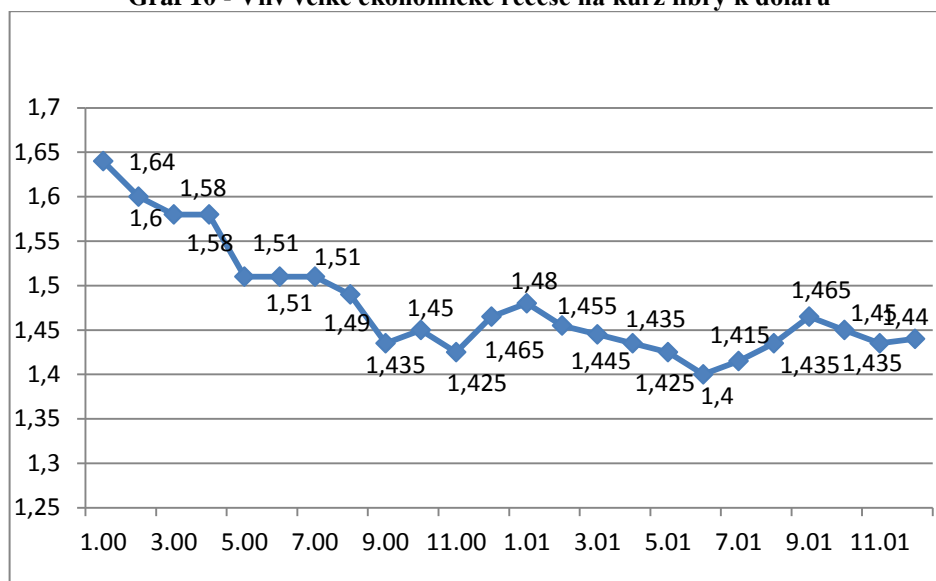

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Zvýšená produkce přinesla vyšší kurz pro libru i v letech 1998-1999. Kurz se stále držel nad hodnotou 1,6 dolaru, i přes mírný pokles v červenci a srpnu roku 1999. Po tomto propadu se hodnota rychle vrátila nad hranici 1,6 dolaru za libru.

4.5.5 Opětovná recese a její vliv na přelomu tisíciletí

Graf 10 - Vliv velké ekonomické recese na kurz libry k dolaru

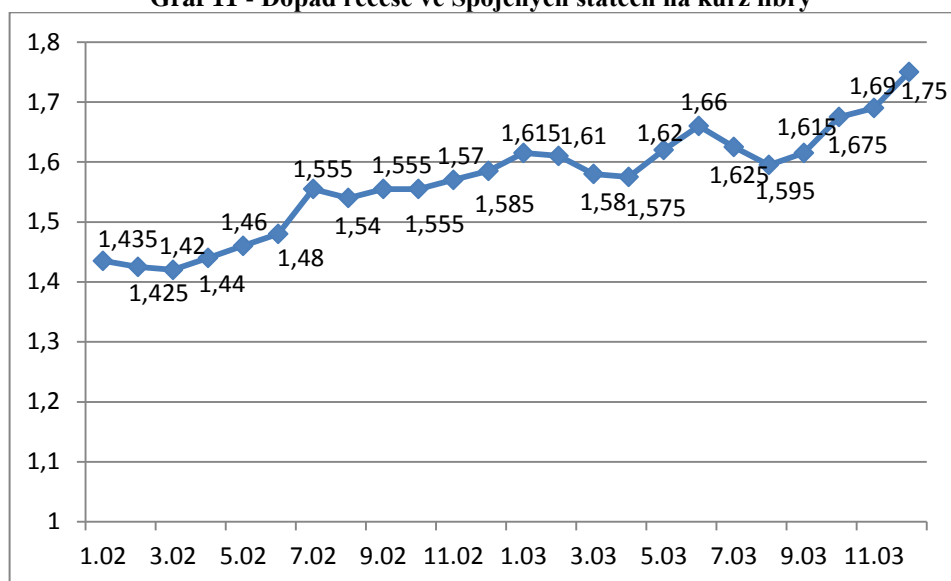

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Ekonomická recese v roce 2000 byla o poznání větší, než tomu bylo v době, z před deseti lety. Libra klesla vůči dolaru o dvě desetiny, za což mohl pokles na burze technologických akcií. Tomuto období se také přezdívá splasknutí internetové bubliny. Tato recese měla mnohem větší dopad na Spojené státy, proto se hodnota libry v následujících letech opět zvedala a to až k hranici dvou dolarů za libru.

4.5.6 Vliv akciové recese v U.S.A. na kurz libry vůči dolaru

Graf 11 - Dopad recese ve Spojených státech na kurz libry

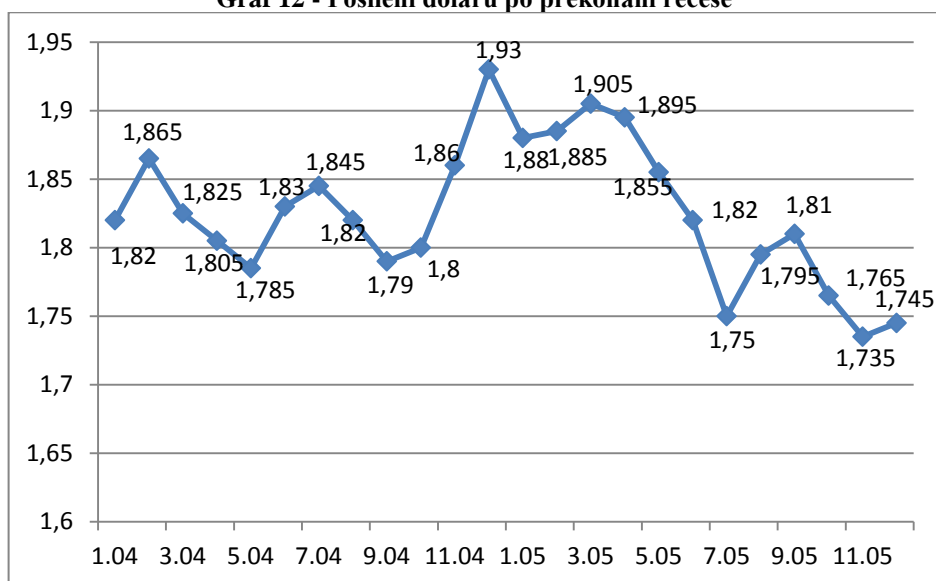

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Recese způsobila pokles hodnoty dolaru, a tak mohl kurz libry stoupat až k hodnotě téměř dosahující hranici 1,8 dolaru za libru. Na tomto období lze jednoznačně pozorovat velikost dopadu krize na technologické burze akcií v U.S.A., poněvadž celé období je prostoupeno růstem kurzu libry vůči dolaru.

4.5.7 Dopad posílení dolaru po překonání recese

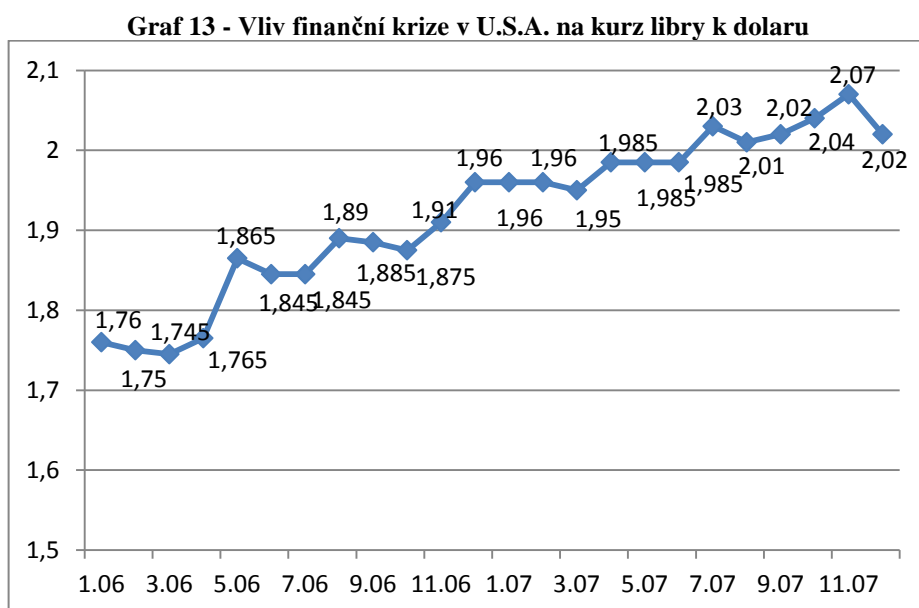
Graf 12 - Posílení dolaru po překonání recese

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Hodnota stále oscillovala kolem 1,8 dolaru za libru. Na přelomu let 2004 a 2005 se libra dostala na dlouholeté maximum v podobě kurzu 1,93. Následný propad byl ovlivněn jednak rostoucí silou dolaru, ale také i bombovými útoky v centru Londýna, které měli, i když malý, vliv na hodnotu směnného kurzu. Tento trend se brzy otočil nazpět, protože americká ekonomie prožívala v následujících letech oslabení.

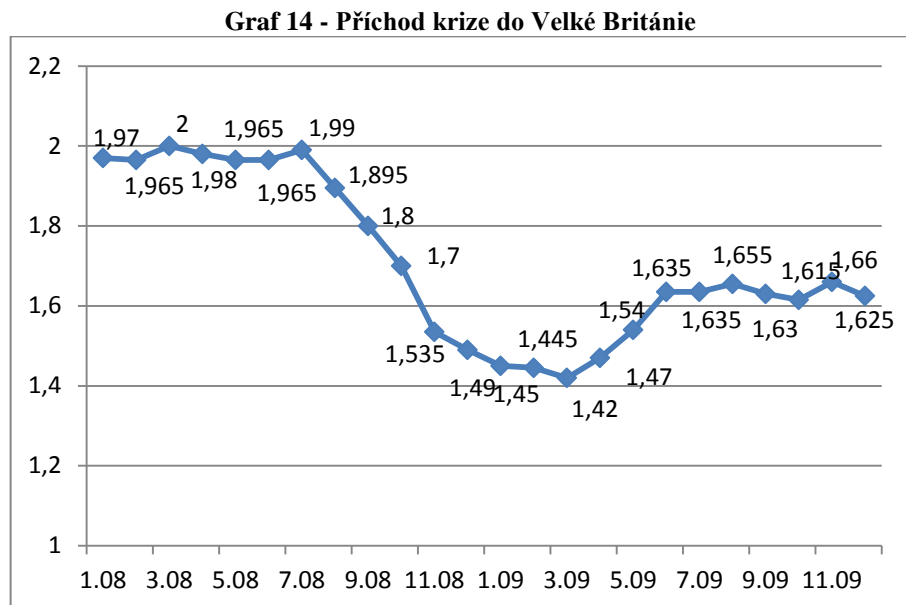
4.5.8 Vliv finanční krize ve Spojených státech na kurz libry k dolaru

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Kurz libry k dolaru rapidně mířil k hranici dvou dolarů za libru. V dubnu roku 2007 dolar oslabil na hranici převyšující tuto hranici, poté libra lehce spadla, ale už v červnu byla opět nad hranicí dvou dolarů. Dne 27. června byl kurz 2,06 dolaru za jednu libru, tedy nejvyšší kurz od roku 1981. Nejlepší situace nastala 9. listopadu 2007, to britská libra dosáhla hrance 2,11 dolaru. Tento růst ale nebylo možné udržet, protože půjčková krize, která zasáhla hlavní dodavatele ve Spojených státech, nutně musela zasáhnout i Velkou Británií.

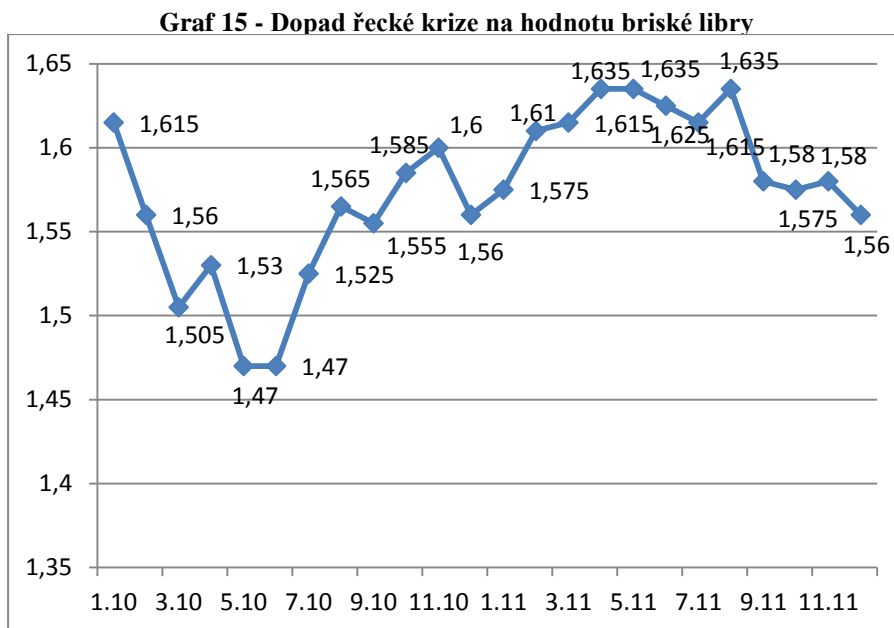
4.5.9 Dopad příchodu krize do Velké Británie

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Na začátku roku 2008 byla libra jen těsně pod hranicí dvou dolarů a v březnu téhož roku na naposledy na tuto hranici dostala. Příchozí finanční nejistota zasáhla Británii tvrdě. Z hodnoty dvou dolarů spadla během několika měsíců na 1,75. Když se situace ještě více zhoršila, tak libra jen během několika dní spadla o 10% na hranici 1,47 dolaru. Na hranici kolem 1,5 dolaru se udžela do konce roku 2008. V roce 2009 se finanční krize zhoršila a tlak na libru se zvětšil. Dne 12. března 2009 byl kurz libry pohých 1,3765 dolaru, což byl nejnižší kurz na posledních 25 let.

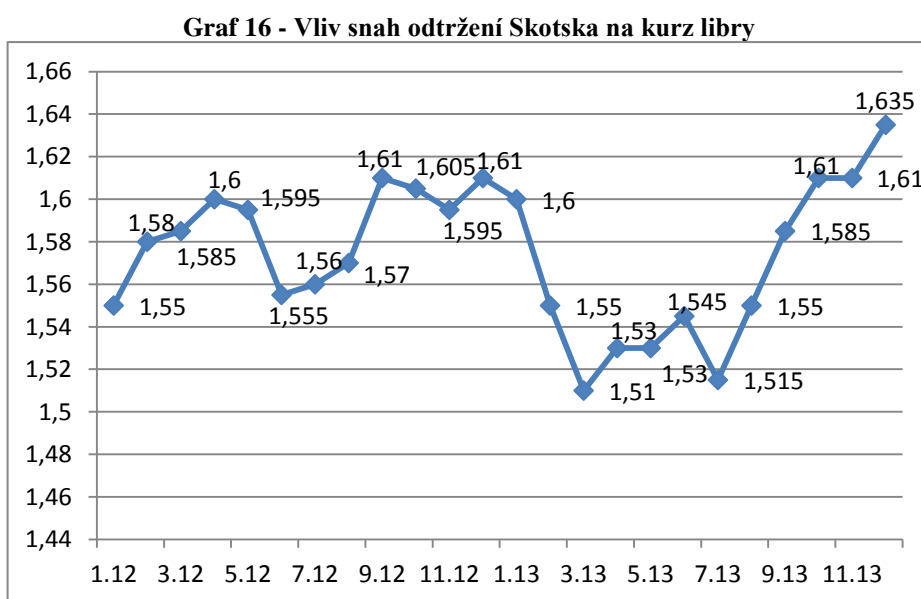
4.5.10 Krize v Řecku a její dopady na kurz libry k dolaru

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Krize v Řecku zachvátila celou Evropu a Velká Británie toho nebyla výjimkou. Během této situace se propadl kurz na 1,47 dolaru za libru, avšak díky silné fiskální politice se libra byla schopná brzy vrátit na hodnotu převyšující 1,6 dolaru. Na této úrovni se udržela až do začátku roku 2013.

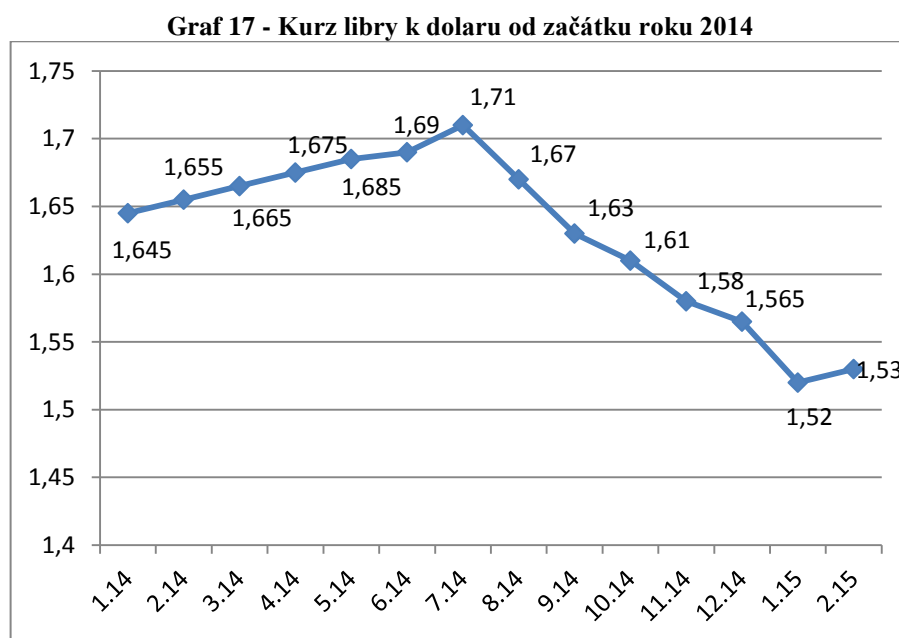
4.5.11 Vliv snahy Skotska na oddělení od Spojeného království

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

V roce 2012 se libra držela trendu nastoleného po překonání Řecké krize, avšak další oslabení na sebe nenechalo dlouho čekat. Britskou ekonomiku, z předešlé krize, vytáhla silně ekonomicky zaměřené politika státu. V roce 2013 ale vznikly spekulace ohledně stability království po eventuálním odtržení Skotska. Přepokládalo se kladné hlasování o odtržení a měnový trh na to reagoval propadem hodnoty britské libry. Propad se uskutečnil i přes to, že nikdo nevěděl, jak hlasování o nezávislosti Skotska dopadne. Hlasování ovšem dopadlo negativně, a tak se ke konci roku 2013 hodnota britské libry vrátila na úroveň z konce předešlého roku.

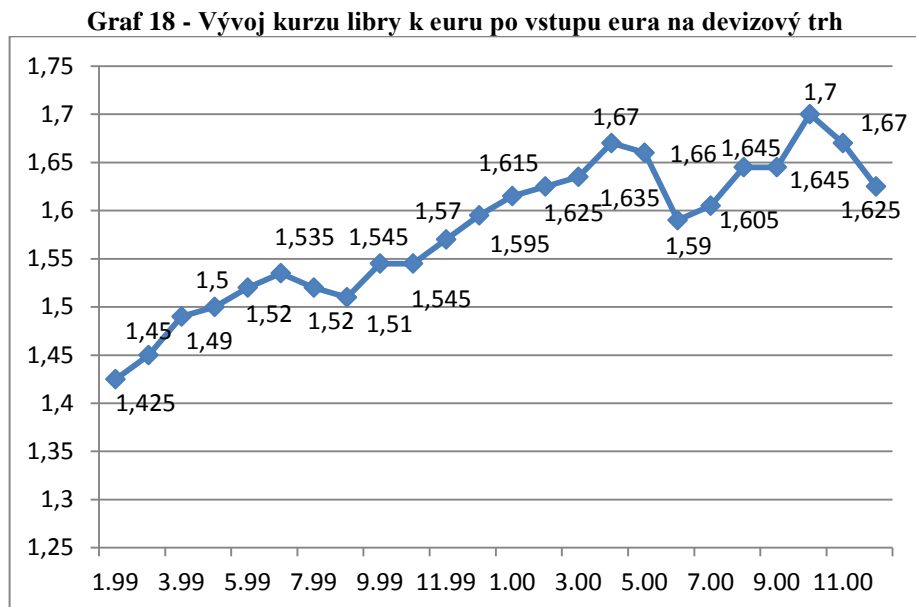
4.5.12 Kurz libry k dolaru od roku 2014 po současnost

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Do poloviny roku 2014 byl patrný nárůst hodnoty libry z důvodu očekávaného zvýšení úrokové míry ve Velké Británii. Za pokles může ovšem prohlášení Bank of England, že se úroková míra po zbytek roku 2014 zvedat nebude.

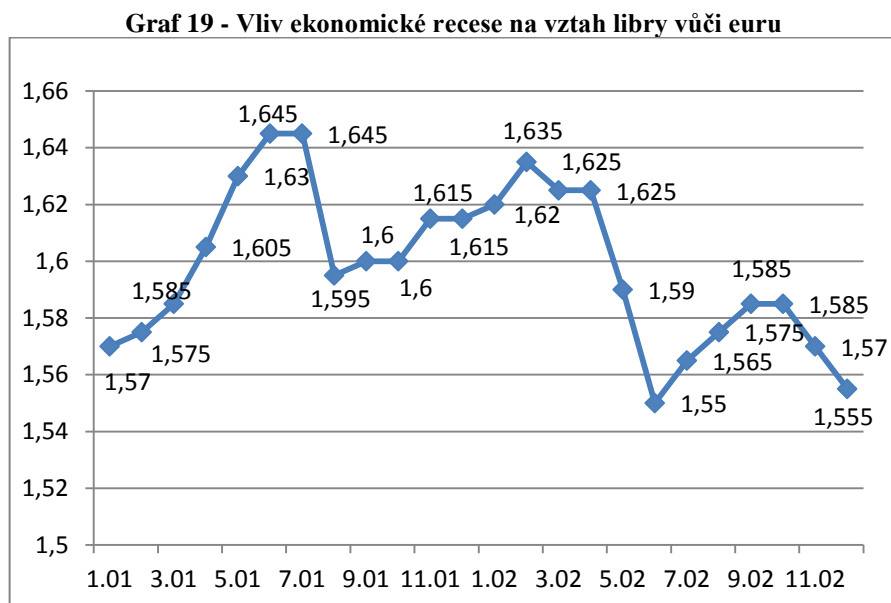
4.6 Vstup eura na devizový trh v roce 1999

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Rostoucí produkce ve Velké Británii na přelomu tisíciletí přinesla kladný vývoj i na tomto trhu. Po vstupu eura na devizový trh byla hodnota libry vůči euru 1,425, avšak díky dobrému ekonomickému růstu Británie tato hodnota po téměř celé dva roky stoupala.

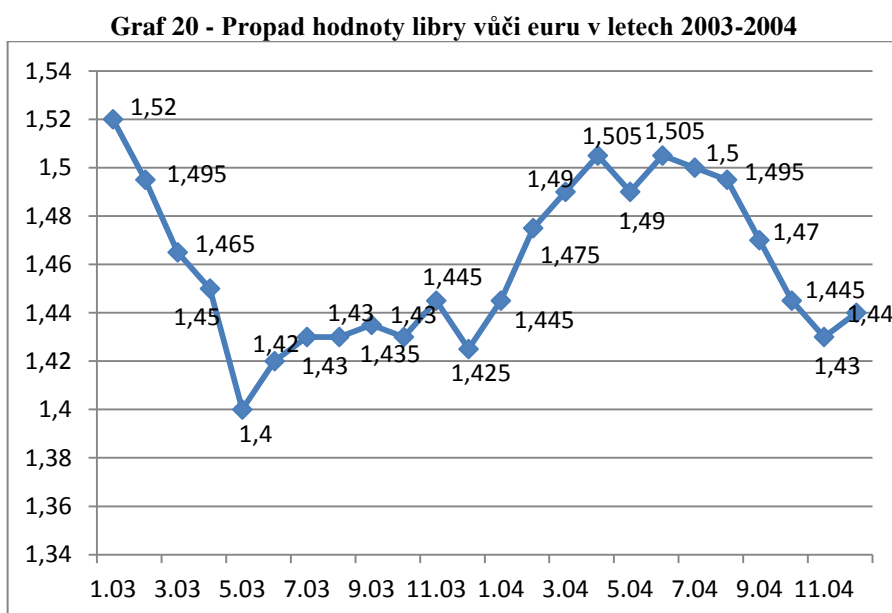
4.6.1 Vliv ekonomické recese na kurz libry vůči euro v roce 2001

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Ekonomická recese ve Spojených státech ovlivnila zásadně i Velkou Británii, tudíž nejenom že klesla hodnota libry vůči dolaru, ale zcela logicky i vůči euru. I když recese byla brzy zažehnána, tak útoky z 11. září na New York zanechaly své stopy na pomalém návratu zpět k hodnotě přesahující 1,6 eura za libru. Další propad byl v roce 2002, kdy se euro už nevyskytovalo pouze ve virtuální podobě, ale už se objevilo i v kovové a papírové podobě. Mnoho investorů přešlo na euro kvůli jeho novosti a bristká libra tímto odchodem mnoha investorů ztratila na své síle. Proto se kurz ke konci roku 2002 propadl na hranici lehce převyšující 1,5 eura za libru.

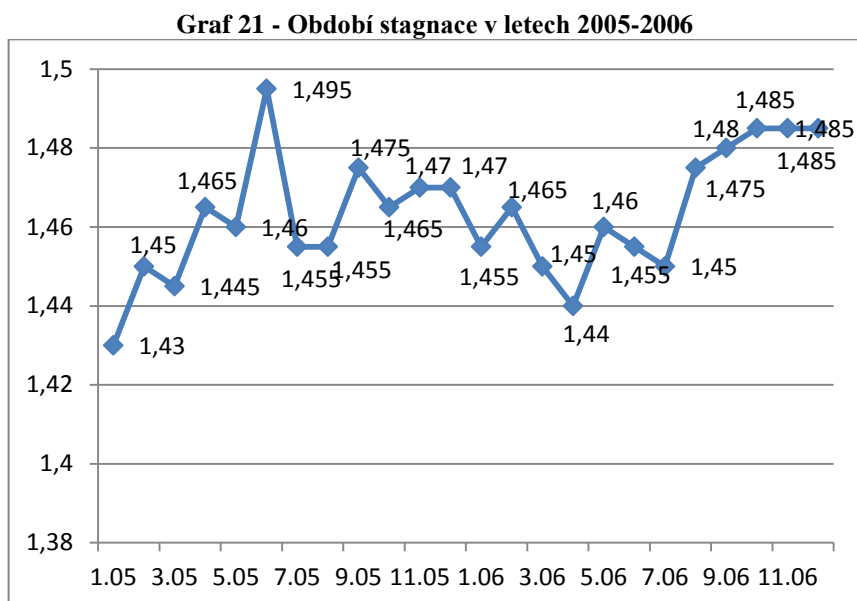
4.6.2 Dopad stále rostoucího vlivu eura na hodnotu britské libry

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Hodnota britské libry vůči euru se v roce 2003 snížila až na hranici 1,4. Stále rostoucí posilování eura bylo pro Velkou Británii kompenzováno klesající hodnotou dolaru, ze kterého avšak euro dokázalo vytěžit více. Kurz se pak během roku 2004 lehce zvedl na hranici těsně kolem 1,5 eura za libru, ale na konci roku se celá situace znovu opakovala.

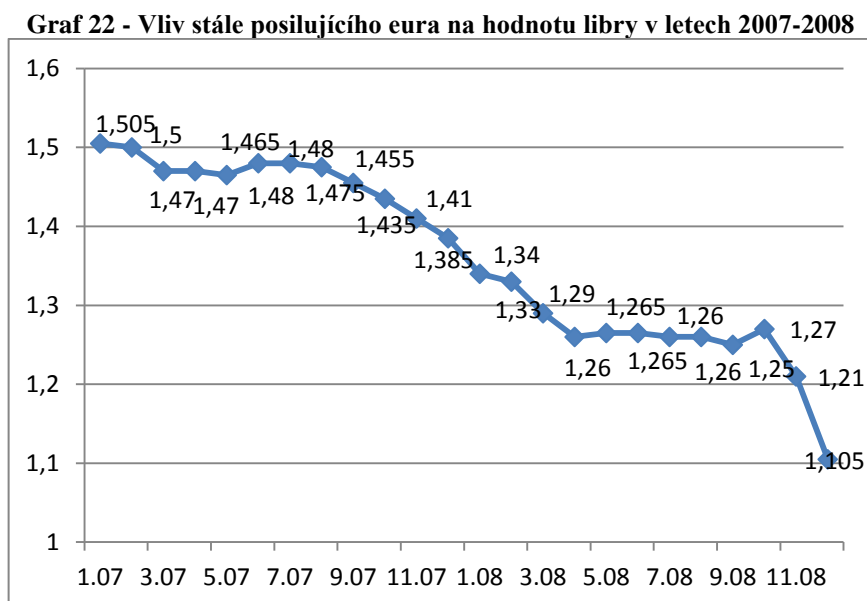
4.6.3 Stagnace měnového kurzu v letech 2005 a 2006

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Tato stagnace se z počátku zdála nepravděpodobnou. K tomu přispívá i značný nárůst libry vůči euru v červnu 2005, avšak již zmíněné bombové útoky vrátili britskou ekonomiku zpět a po celé toto období se kurz měnil pouze v setinách.

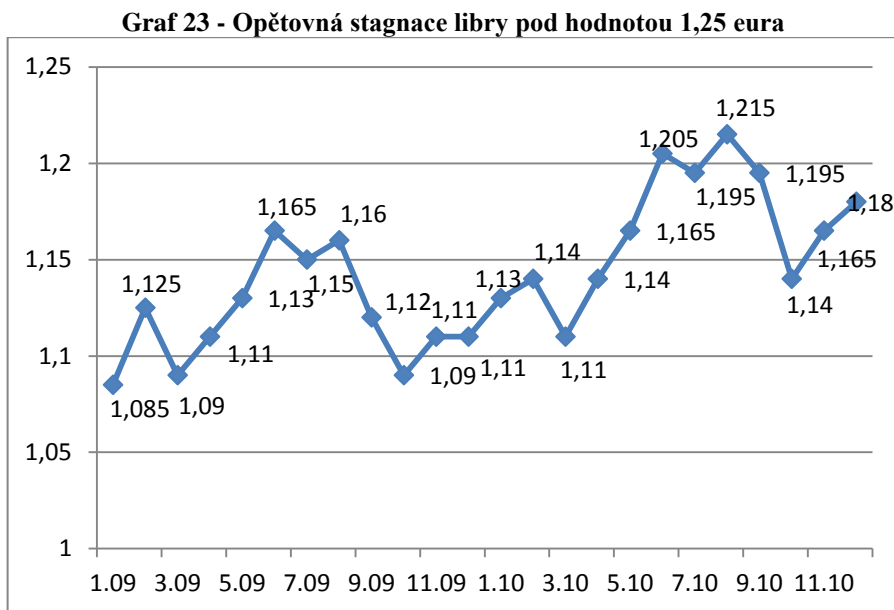
4.6.4 Vliv posilujícího eura na měnový kurz libry

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

V těchto letech euro neustále sílilo. Je to důkaz i toho, že součinnost více centrálních bank se stejnou měnou má větší sílu než jedna banka. Hodnota klesla až na historické minimum a to na hranici 1,1 eura za libru.

4.6.5 Rok 2009 a 2010 ve znamení opětovné stagnace libry vůči euru

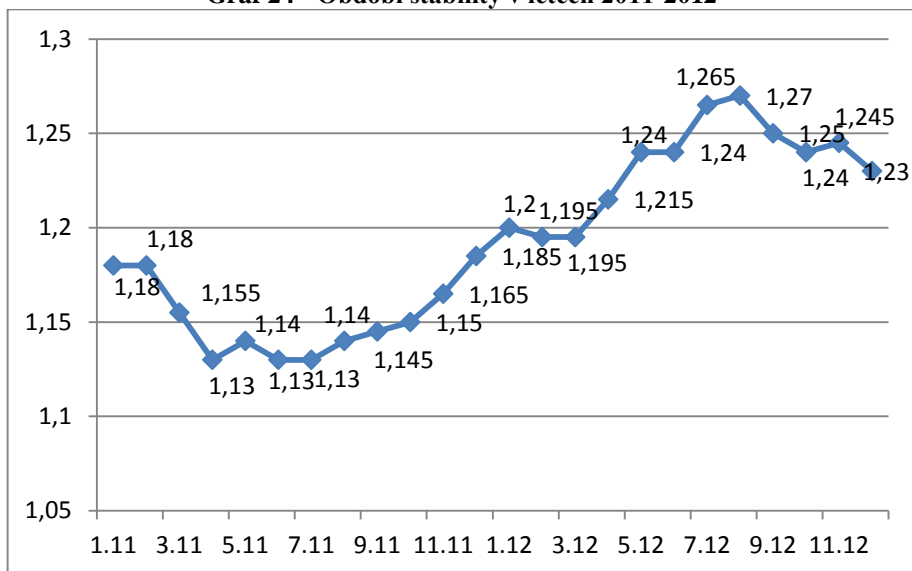

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Libra se jen těžce zvedala z vod okolo hodnoty 1,1 eura. Během těchto dvou let došlo stejně jakožto v letech 2005 a 2006 ke stagnaci a vzájemný kurz těchto měn se pohyboval pouze v řádech setin. V roce 2010 proběhla, již zmíněná, krize v Řecku, která ovlivnila euro poněkud více než libru, ale i v tak závažné krizi, se tyto dva kurzy chovaly velmi podobně. Za poslední roky, pokud nedošlo k nějaké zcela nečekané situaci, se kurz libry a eura příliš neměnil a tyto dva se vyvíjely téměř stejně v porovnání s kurzy ostatních světových měn.

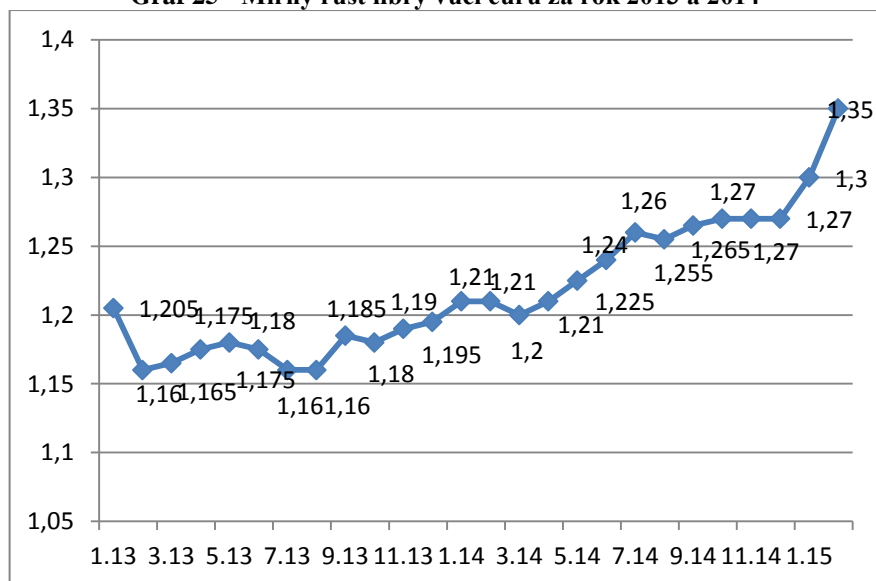
4.6.6 Vztah eura k libře od roku 2010 po dnešek

Graf 24 - Období stability v letech 2011-2012

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Graf 25 - Mírný růst libry vůči euru za rok 2013 a 2014

Zdroj: vlastní zpracování, data: Bank of England

Poslední 4 roky libra mírně vůči euru posiluje, což je ale dáno umělým oslabováním eura ze strany Evropské unie. Chování libry a eura je velmi podobné a proto zde vyvstává otázka, jestli Velká Británie přijme jednoho dne euro za svoji měnu.

5. Zhodnocení výsledků a diskuze

Britská libra šterlinků je nejstarší měnou světa a během svého vývoje do podoby jakou ji dnes známe prošla mnoha úskalími. Je však třeba podotknout, že i přes obrovské množství problémů, jež ve své historii měla, si zachovala svoji sílu do dnes. Mnoho problémů, které během své cesty měla, bylo zapříčiněno tím, že angličtí králové a britské vlády neměly návod jak postupovat. Anglie respektive Velká Británie byla velmi inovativní zemí a mnoho postupů, které dělala, dělala jako první země na světě. Nikdo z vůdců neměl možnost okopírovat či přizpůsobit systém z jiné krajiny nejméně do začátku 20. století. Velká Británie byla první konstituční monarchií, jako první měla stálou měnu, a tudíž je logické že na své cestě narazila na mnoho problémů.

Mnohokrát v historii se stalo, že cenová hladina skákala nahoru a dolů. Anglie vedla války od svého samého počátku a časté střídání panovníků u moci, jako tomu bylo např. ve válce růží, vedlo k takovýmto oscilacím. Jen velmi těžko si dnes představit ceny o jednu třetinu menší než byly před 40ti lety.

Jiné pokusy o podvod se zdály jako vystříženě z dnešní doby, jako to dělal král Henry VIII., jenž záměrně šidil hodnotu stříbra v mincích. Jeho ovšem jen tak nemohl nikdo dát za mříže pro podvod jako by se to zcela určitě stalo v dnešní době. On ale na druhou stranu ublížil své zemi, která tímto činem přišla o reputaci, a v té době trvalo dlouhá léta, než se vám reputace vrátila.

Anglie přečkala i období velké inflace, kdy se do země dováželo tak velké množství drahých kovů, že nikdo nevěděl co s nimi, a tak během několika desítek let stouply ceny až pětinasobně. I na dnešní poměry by to byl značný nárůst, natož pak v 16. století.

Když už se objevil panovník, který měl nápad, plán a možnost jak pomoci své zemi na dlouhá staletí dopředu, tak byl opět svázán inovací svého nápadu, protože konzervativní korupcí zmítaný parlament mu to nechtěl dovolit a házel mu všemožně klacky pod nohy. Když už parlament nakonec povolil, tak se na scéně objevila nová síla v podobě Bank of England, což v té době byla pouze další mocná organizace, kterou bylo potřeba přesvědčit ke spolupráci.

První pokus o akciový trh také nedopadl podle očekávání. Společnost, která měla všem přinést bohatství, ve své podstatě nevykazovala žádnou činnost, pouze jen slibovala, že nějakou činnost dělat bude. Těmto slibům věřilo prakticky celé obyvatelstvo, a tak tato

společnost slibovala stále více, i to zhola nemožné, aby její akcie vyletěly vzhůru. Byl to pouze jeden velký podvod a ve výsledku nikdo nic nevydělal, jen pár jedinců okradlo celý národ.

Opět je zde na snadě říct, že to byl první pokus o trh s akciemi vůbec, a i když se nepovedl, tak posunul znalosti a chápání pohybu akcií a společností, jež s nimi obchodují dále. Anglie byla během středověku a ranného novověku strůjcem návodů jak co dělat špatně, a přesto si udržela jednu z nejsilnějších měn až do 21. století. V mnohém jí v tom pomohly revoluce v roce 1848. Zatímco se celý svět zmítal v chaosu a občanských nepokojích, tak Velká Británie díky své inovativní politice měla v zemi klid, a tak mohla vyvinout na tu dobu zázrak v podobě parního stroje, který posunul hranici mezi Velkou Británií a zbytkem světa na téměř nedostihnutelnou.

Bohužel s velkým přísunem peněz a s obrovskou produkcí jakou země měla, se nedokázala zdržet zbytečného rozhazování a když nastala první světová válka, tak na to Velká Británie tvrdě doplatila a přenechala nadvládu nad světem jiným.

Během druhé světové války se Británie konečně poučila z vlastních chyb a svůj obrovský potenciál v produkci, a za pomoci mocných spojenců, dokázala přetavit téměř beznadějnou situaci ve vítězství a zabezpečila tím ve světě mír. Před branami Velké Británie stálo v historii mnoho velkých a silných armád, ale od doby římské říše nikdo jejich útemí nedobil. Po skončení druhé světové války na tom británie nebyla dobře a v závodě o největší a neproduktivnější světovou velmoc ji předehnal Spojené státy.

V době po skončení druhé světové války zůstala Británie věrna svým tradicím a nepřešla na nová odvětví průmyslu, ale zůstala u těch starých a zaběhlých. Toto rozhodnutí jí také stálo mnohé, protože celý svět inovoval a ona zůstala zastaralá. Z tohoto důvodu jí také v množství vyrobené produkce v průběhu 2. poloviny 20. století předehnal Japonsko.

Na konci 20. století se ve Velké Británii ve velkém rozmohly stávky. Dělníci byli nespokojeni s pracovními podmínkami a Británie všemi těmito stávkami přicházela o velké množství produkce. Až s nástupem Margareth Thatcherové se tato situace zlepšila. Postavení dělníků a jejich pracovní podmínky zůstaly téměř stejné, ale tato železná lady je, přes různá nařízení a zákazy dokázala dostat pod kontrolu. Dokázala vštípit dělníkům zodpovědnost, kterou ke státu měli. V přeneseném slova smyslu jim řekla, že by měli přestat naříkat nad svým osudem a začít pracovat, protože je Británie potřebuje. Těmito

projevy dokázala vzbudit patriotismus, který v Británii byl naposledy za druhé světové války a dokázala tak snížit počet stávkových dnů na zanedbatelné minimum. Avšak jako její neúspěch se dá považovat to, že během celého jejího volebního období neklesla hranice nezaměstnanosti pod deset procent.

Na začátku 21. století, kdy se moci chopil Tony Blair, se začalo vše obracet k lepšímu. Ekonomika stoupala, nezaměstnanost klesala, mnohem větší množství prostředků šlo do zdravotnictví a školství, a to vše bez toho aby byla navýšena inflace. Tony Blair dokázal nasměrovat Velkou Británii správným směrem.

Na kurzech libry a dolaru, se velmi dobře pozoruje rozdíl mezi obdobími, kdy jsou měny kryty zlatem a kdy se nacházejí ve vodách volně plovoucích kurzů. Tyto dvě měny prošly mnoha vzájemnými změnami a na jejich peripetiích se velmi dobře porozuje vztah těchto zemí, a také všechny ekonomické a hospodářské změny. Libra byla vždy pro dolar odrazem snahy něčeho učinit s hodnotou té dané měny.

Vztah eura k libře je ovšem zcela jiný. Po počátečních turbulencích, které s sebou euro přineslo, se tyto dvě měny velmi ustálily a chovají se téměř naprosto totožně. A když mezi nimi není tak velký rozdíl, je možné, aby Velká Británie v dohledné době přijala euro? Když se na tuto otázku podíváme z čistě pragmatického hlediska, tak rozdíl v jejich chování není, tedy alespoň ne výrazný. Jejich hodnota na měnovém trhu je sice rozdílná, ale není to žádný nepřekonatelný rozdíl. Víceru centrálních bank s jednou centrální měnou dokáže spolupracovat a ovlivnit tak světový měnový trh lépe než jedna centrální banka, které má měnu zákonitě platnou pouze ve své zemi. Ovšem na druhou stranu, Britové jsou známí tím, že libra je jejich odkaz, jejich majetek, jejich symbol, na kterém mají portrét královny. Tuto měnu používají více než tisíc let a nebudou se jí chtít jen tak vzdát pokud by na tom opravdu hodně nezískali, a to se v dohledné době jen tak nestane, protože i euro má své problémy a obyvatelé Velké Británie nepůjdou do něčeho, co by jim nejistotu, kord kdyby kvůli tomu museli zrušit svou libru.

6. Závěr

Cenová hladina a měnový kurz jsou nepostradatelnou součástí ekonomiky každé země. Díky těmto dvěma hodnotám a jejich vývoji si lidé, nejen ve Velké Británii, ale i na celém světě mohou ověřit úspěšnost minulých, současných a dokonce i budoucích rozhodnutí, které by je mohli ovlivnit.

Britská libra šterlinků je právem považována za jednu z nejstabilnějších měn, a to nejen díky tomu, že její kořeny sahají do hluboké minulosti, ale také především díky zodpovědné a dobře nastavené měnové politice Velké Británie respektive Bank of England.

Britská libra je vyhledávaná pro svou velikou sílu a stálost, jakou prokázala za dlouhá staletí. Finančníci se na ni mohou spolehnout, protože po dlouhé dekády se dokázala obejít bez velikých nepředvídatelných výkyvů, nebo se z nich dokázala velmi rychle vzpamatovat.

Pro Velkou Británii libra byla, je a bude hlavní měnou a ani euro ji nedokáže ještě po dlouhá léta sesadit, protože momentálně by to byla pro Británii a její obyvatelstvo pouze ztráta.

7. Bibliografie

- Bryant, Arthur. 1931.** *King Charles II.* Londýn : Longmans, Green, 1931. p. 479.
- Clark, George N. 1972.** *The later Stuarts: 1600-1714.* Oxford : Clarendon Press, 1972. p. 479.
- Cole, G.D.H. 2007.** *The Intelligent Man's Guide Through World Chaos.* California : Read Books, 2007. p. 672. ISBN: 978-14-067-1583-5.
- Cust, Richard. 2014.** *Charles I.* Londý : Routledge, 2014. p. 512. ISBN: 978-13-178-6437-0.
- Dickson, Peter Georg Muir. 1993.** *The Financial Revolution in England: A Study of the Development of Public Credit 1688-1756.* Aldershot : Gregg Revivals, 1993. p. 580. ISBN: 978-07-512-0010-2.
- Erickson, Carolly. 1999.** *Jindřich Veliký: život anglického krále Jindřicha VIII.* Ostrava : Domino, 1999. p. 439. ISBN: 978-80-861-2841-2.
- Evans, Eric J. 2004.** *Thatcher and Thatcherism: The making of the contemporary world.* New York : Psychology Press, 2004. p. 176. ISBN: 978-04-152-7013-7.
- Feavearyear, Sir Alber Edgar. 1963.** *The pound sterling: a history of English money.* Oxford : Clarendon Press, 1963. p. 446.
- Feis, Herbert. 1974.** *Europe: The World's Banker 1870-1914.* New York : A.M. Kelley, 1974. p. 469. ISBN: 978-06-780-0044-1.
- Gwynn, Stephen. 2009.** *The History of Ireland.* Charleston : BiblioBazaar, 2009. p. 564. ISBN: 978-11-131-5514-6.
- Hollis, Christopher. 2006.** *The Two Nations: A Financial Study of English History.* 1. vydání. Londýn : Routledge, 2006. p. 272. ISBN: 978-04-153-8267-0.
- Khanna, V.N. 2009.** *International Relations, 4E.* Noida : Vikas Publishing House Pvt Ltd, 2009. p. 453. ISBN: 978-81-259-1616-1.
- Lawson, William John. 1852.** *The History of Banking: With a Comprehensive Account of the Origin, Rise and Progress of the Banks of England, Ireland and Scotland.* Harvard : Gould and Lincoln, 1852. p. 346.
- Mayhew, Nicholas J. 1999.** *Sterling: The Rise and Fall of a Currency.* 1. vydání. Oxford : Allen Lane, 1999. p. 305. ISBN: 978-07-139-9258-8.
- Mokyr, Joel. 2009.** *The Enlightened Economy: An Economic History of Britain 1700-1850.* Yale : Yale University Press, 2009. p. 564. ISBN: 978-03-001-2455-2.
- Morgan, Kenneth Owen. 1999.** *Dějiny Británie.* Brno : Lidové noviny, 1999. p. 639. ISBN: 978-80-710-6347-6.
- Morgan-Webb, Charles. 2011.** *The Rise and Fall of the Gold Standard.* Whitefish : Literaty Licensing, LLC, 2011. p. 202. ISBN: 978-12-581-1971-3.
- Ripley, Percy. 1934.** *A Short History of Investment.* Michigan : Sir I. Pitman and sons, Limited, 1934. p. 214.
- Slater, Gilbert. 1932.** *The growth of modern England.* Londýn : Constable a co. Ltd., 1932. p. 642.
- Smith, Adam. 1958.** *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů.* Praha : SNPL, 1958. p. 572.
- Stenton, Frank Merry. 1971.** *Anglo-Saxon England.* Oxford : Oxford University Press, 1971. p. 765. ISBN: 978-01-982-1716-9.
- Tampierová, Helena. 2002.** *Thomas More - státník a teolog.* Brno : L. Marek, 2002. p. 140. ISBN: 978-80-862-6334-2.
- Troost, Wouter. 2005.** *William III. the Stadholder-king: A Political Biography.* Farnham : Ashgate Publishing, 2005. p. 361. ISBN: 978-07-546-5071-3.

Wasson, Ellis. 2010. *Dějiny Moderní Británie: od roku 1714 po dnešek*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing a.s., 2010. p. 429. ISBN: 978-80-247-3267-1.

Zdeněk Tomeš, a kol. 2008. *Hospodářská politika 1900-2007*. Praha : C. H. Beck, 2008. p. 262. ISBN: 978-80-740-0002-7.

Monografická publikace:

Godfrey, Michael. *Short Account of the Bank of England*. Londýn: Dragonwheel Books, 1999. p.20. ISBN: 978-18-701-7744-3

Článek v seriálové publikaci:

Ervine, St. John. Parnell. Sheffield: Ernest Benn, 1928. ASIN: B-001-PBM-VM-8

Internetové zdroje:

<http://www.bankofengland.co.uk/Pages/home.aspx>

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

Seznam tabulek:

Tabulka 1 - Rostoucí výdaje a zadlužení Velké Británie.....	23
Tabulka 2 -Změny cenové hladiny během 2. tisíciletí.....	33

Seznam Grafů:

Graf 1 - Kurz dolaru k libře během let 1915-1925	35
Graf 2 - Kurz dolaru k libře během let 1926-1940	36
Graf 3 - Vliv devalvace libry na kurz k dolaru	37
Graf 4 - Propad kurzu libry k dolaru po vstoupení na měnový trh plovoucích kurzů	38
Graf 5 - Kurz libry vůči dolaru v letech 1990-1991	39
Graf 6 - Vliv vystoupení Velké Británie z evropského mechanismu směnných kurzů.....	39
Graf 7 - Kurz libry k dolaru v letech 1994-1995	40
Graf 8 - Nárůst hodnoty v letech 1996-1997	41
Graf 9 - Dopad zvětšené produkce v letech 1998-1999.....	41
Graf 10 - Vliv velké ekonomické recese na kurz libry k dolaru.....	42
Graf 11 - Dopad recese ve Spojených státech na kurz libry	43
Graf 12 - Posílení dolaru po překonání recese.....	43
Graf 13 - Vliv finanční krize v U.S.A. na kurz libry k dolaru	44
Graf 14 - Příchod krize do Velké Británie	45
Graf 16 - Vliv snah odtržení Skotska na kurz libry	46
Graf 15 - Dopad řecké krize na hodnotu briské libry	46
Graf 17 - Kurz libry k dolaru od začátku roku 2014	47
Graf 18 - Vývoj kurzu libry k euru po vstupu eura na devizový trh.....	48
Graf 19 - Vliv ekonomické recese na vztah libry vůči euru	48
Graf 20 - Propad hodnoty libry vůči euru v letech 2003-2004.....	49
Graf 21 - Období stagnace v letech 2005-2006	50
Graf 22 - Vliv stále posilujícího eura na hodnotu libry v letech 2007-2008	50
Graf 23 - Opětovná stagnace libry pod hodnotou 1,25 eura	51
Graf 24 - Období stability v letech 2011-2012	52
Graf 25 - Mírný růst libry vůči euru za rok 2013 a 2014.....	52

8. Přílohy

Příloha č. 1 - Tabulka parity kupní síly
Příloha č. 2 - Podoba bankoven a mincí

Porovnání parit kupní síly dvaceti nejsilnějších zemí

Pořadí	Země	Parita kupní síly v dolarech
1	U.S.A.	16 720 000 000 000
2	Evropská unie	15 850 000 000 000
3	Čína	13 390 000 000 000
4	Indie	4 990 000 000 000
5	Japonsko	4 729 000 000 000
6	Německo	3 227 000 000 000
7	Rusko	2 553 000 000 000
8	Brazílie	2 416 000 000 000
9	Velká Británie	2 387 000 000 000
10	Francie	2 276 000 000 000
11	Mexico	1 845 000 000 000
12	Itálie	1 805 000 000 000
13	Jižní Korea	1 666 000 000 000
14	Canada	1 518 000 000 000
15	Španělsko	1 389 000 000 000
16	Indonésie	1 285 000 000 000
17	Turecko	1 167 000 000 000
18	Austrálie	998 300 000 000
19	Irán	987 100 000 000
20	Saúdská Arábie	927 800 000 000

Zdroj: vlastní zpracování, data: CIA

První mince v 7-8 století

Pence ve 14. století

Pence v 16. století

Mince na počátku 20. století

Dnešní pence

První směnky Bank of England

Bankovky používané v 17. století

Bankovky používané v 18. století

Bankovky používané v 19. století

Bankovky používané ve 20. století

Dnešní podoba bankovek

